

Rechtskundig Weekblad

Vereeniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elken Zondag

Abonnementsprijs : 100 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Alle rechterlijke uitspraken, artikels en andere bijdragen, alsook boeken ter bespreking te zenden aan den secretaris-hoofdopsteller.

Mr RENE VICTOR

Italiëlei, 99, Antwerpen

Opgaaf betreffende intekening en adreswijziging, aanvraag van losse nummers en alle mededeelingen betreffende het beheer te zenden aan den secretaris-schatbewaarder

Mr JOHN STOCKMANS

Mechelsche Steenweg, 201, Antwerpen

PAN-EUROPA. - DE TOEKOMST UIT HET VERLEDEN

Rede uitgesproken door Mr PROSPER VAN NUFFEL op de plechtige openingszitting van de Vlaamsche Conferentie der Balie van Antwerpen op 14 November 1936

Toen Professor August Vermeylen, enkele jaren vóór den oorlog schreef, dat wij moesten Vlamingen zijn om Europeërs te worden, kon hij natuurlijk geenszins vermoeden dat zijn wekroep tot internationaliteit door nationalisme, tot Vlaamsch eigenbewustzijn als onderdeel van Europeesch kultuurbesef, de synthese vertolkte van het meest angstwekkende der problemen die nu de staten van ons vasteland omwoelen in ziende beroering; en dat Europa zelf als een nieuwe Ahasverus den lijdensweg van vertwijfeling en onevenwichtigen vredesnood zou afdoelen, met in het verschiet, den ondergang van zijne eeuwenoude kultuur.

Door een eigenaardige tegenstrijdigheid in de menselijke natuur hebben de gevolgen van den oorlog, en van den vrede zooals wij hem gesloten hebben, — bij de volkeren van Europa, enerzijds het jammerlijk feit geschapen van eene opgelegde en artificieel-verhoogde materialistische interdependentie binnen scherpafgelijnde staatsgrenzen, onder een valsch begrip van nationalisme dat geen zweem van gemeenschap heeft met het fiere nationaal bewustzijn van deelname aan eene waardige cultuurgemeenschap. En anderzijds wijzen dezelfde onheilzame gevolgen op de onontkoombare noodzakelijkheid van eene verstandhouding, die zoo passend moest beantwoorden ook, aan den innerlijken

drang der volkeren naar eindelijke rust en veilige vrijheid.

Véél meer dan welke andere die in den oorlog zijn betrokken geweest, behoeven de volkeren van Europa die volstreekte verstandhouding en rust, niet alleen omdat zij de kracht van hunne mannelijke jeugd hebben uitgeoefend, hun have en goed verspild en verbrijzeld, maar ook en vooral omdat zij tegenover de geheele wereld en tegenover de toekomst, de rechtstreeksche voortzetters zijn, en de voortelers blijven van eene kultuur die van uit het verleden en van op dit vasteland, het gansche menschedom heeft belicht.

Wanneer, na de gruwelijkste van alle rampen die ooit het menschedom troffen sedert den zondvloed, de oorlogsnevrose overgeslagen was tot vredespsychose, bestond op ons kontinent een smachtend verlangen naar vernieuwing der internationale orde, naar onverstoorbaren vrede in volkerengemeenschap; een hartstochtelijk gevoel als van eene alomvattende liefde die geen perken kent, en die juist om hare onbeperktheid, in onvruchtbare aanbidding blijft liggen voor een maatloos, vormloos vredesbeeld te midden van de onbegrensde negativiteit van afschuw en afgrijzen voor oorlogsvernietiging en razernij.

Het Europa der overwinnaars, ver dwaasd

door vier jaren massaslachting en ellende, misleid door de quasi-universaliteit van wat we ook den wereldoorlog noemen — heeft zich vastgeklampt aan eene idee van algemeenen vrede voor poëten gedroomd, — een plan — dat door idealisten uit een nieuwer werelddeel werd ontworpen in eene vlag van wereldapostolaat; doch, na bezinning, angstvallig aan anderen overgelaten, omdat die gedachte niet overeenstemde met de nog jonge traditie van hun eigen statenbond.

Het afgematte moegetobde Europa — in den roes der zegepraal, duizelend boven den afgrond van zijn eigen chaos, snakkend naar vrede, vond enkel een onverdedigbare regeling in losse opstapeling van nieuwe, kunstmatig-geschapen toestanden en voorrechten, met voorloopige bestendiging van innerlijke verdeeldheid en van verbroken evenwicht; — het scheen te kunnen rusten te midden der angstige belangstelling die het verwekte als blijvend brandpunt van vulkanische wanorde, zonder de minste indachtigheid van de beteekenis van twintig eeuwen activiteit en streven naar geestelijke en stofelijke vervolmaking, twintig eeuwen natuurlijke territoriale cohaesie, prestige en dynamisme tegenover de buitenwereld.

Twee duizend jaren geschiedenis van uitbundige levenskracht, gelijklopende expansie, en naar buiten samengeordende verdediging, — miskend en vergooid, om, in gezelschap van cultureel, politiek, economisch en sociaal voorlopig onvereinigbare volkeren, eene verwachting na te jagen waarvan de belofte op een kerstnacht in Palestina, door engelen werd voorgezongen aan menschen van goeden wil.

Hooren we niet onze Erasmus schaterlachen; «Ik ben wel vier honderd jaren reeds in de geschiedenis, maar ik heb U toch destijds al gezegd dat geene samenleving aangenaam of duurzaam kan zijn zonder dwaasheid?»

En wélk absoluter bewijs van die geestesverwarring, dan de inleiding waarmede Lord Davies een onlangs verschenen Nederlandsch vulgarisatie werk over den Volkenbond aan het publiek voorstelt, en waarin hij spreekt van: «de functies van den Volkenbond en den rol die hij voorbestemd is te vervullen in de ontwikkeling van de Vereenigde Staten van Europa, die de onmisbare voorlooper zijn van de Wereldfederatie».

Argeloozer, naiëver, om niet te zeggen flegmatischer, kan niet worden erkend dat een vre-

destoren werd gebouwd, maar de grondvesten vergeten.

En had nu deze Volkenbond -ideologie, steunende op een bedrieglijken veiligheidsschijn volgens de valsche machtsverhoudingen ten tijde van het vredespakt, en tierende in een atmosfeer van poëtische en mystische gevoeligheid; — had deze vredesideologie maar het minste bijgedragen tot het samenbrengen van op elkander aangewezen landen, dan konden we met Erasmus nog dankbaar zijn voor deze verheugende dwaasheid der menschen. Want nimmer was de vredesbehoefte grooter en dringender, en nimmer was de zekerheid van eene mogelijke regeling der internationale orde zoo levendig meevergroeid in de massa. Europa behoeft vrede, de volkeren eischen vrede, en nooit scheen deze verder van ons verwijderd.

Wij loopen en dwalen verdeeld, verspreid, verzwakt en wantrouwig verbijsterd, in de duisternis van een onheilzwareren Walpurgisnacht. En het meest tragische nog is, dat wij het weten: Zoo schrijft Prof. Huizinga:

«Het zou voor niemand onverwacht komen, als de waanzin eensklaps uitbrak in een razernij waaruit onze arme Europeesche menschheid achterbleef in verstomping en verdwazing, de motoren nog draaiende en de vlaggen nog wapperende, maar de geest geweken».

Bij diegenen wier verstand gesloten is gebleven gedurende den kortstondigen voorspoed der eerste jaren, daar heeft de economische ontreddering aan den lijve doen gevoelen dat het naoorlogsche stelsel van internationale samenleving geen stand houdt. Vele van die geestesblinden hebben dan ook niet kunnen onderscheiden dat de economische ontwrichting slechts één der verschijnselen is van een cultuurproces van veel wijderen omvang, en getroosten zich op dichterlijk-fatalistische wijze met Victor Hugo:

«Tout marche, et le hasard corrige le hasard,
De là vient l'équilibre, et toujours l'ordre
[éclate]

of zoeken in statistieken en Konjunkturforschung eene gerustellende overtuiging dat krisissen periodiek voorkomen en verdwijnen. Phrao's droom van de zeven vette en de zeven magere koeien zweeft nog immer voor de mapende geesten, en geldt als levend-wordende waarheid... als maar niet de modernere versie van den sarkatischen Heinrich Heine de ware

wordt : Nach den fetten Kühen kommen die magern, nach den magern, gar kein Fleisch...

Wordt het immers niet de beklemmende dagelijksche bekommerning van de menigte in al, en schier alléén in al de Europeesche landen dat één dag komen zal, waarop ons politiek, maatschappelijk, en economisch mechanisme, nu reeds grootendeels ontwricht, uit elkaar zal vallen, en dat het dagelijksch brood — de middelen tot voldoening der in de menigte gegroeide behoeften zal ontbreken ?

Deze kwellende onrust, deze beknelling in de banden van onmiddellijke nooden wakkeren bij den mensch het dierlijk behoudsinstinkt aan, verwekken een materialistische verwarring tusschen beschaving en technischen vooruitgang, en bevorderen den cultus van het levensfeit in de verdooving van de animeerende geestelijke krachten zonder dewelke geen evenwicht, geen orde denkbaar zijn te midden van die levende mozaïek van dooreenwriemelende veranderlijke omstandigheden, waarin, en waarmee de maatschappij zich ontwikkeld heeft en verder tieren moet :

Wanneer de verstoffelijke nooden de meest onontbeerlijke geesteswaarden overweldigen in een tijdperk als het onze, in eene periode van bovenmatige ontwikkeling der stoffelijke middelen — dan staan de ergste buitensporigheden te wachten, tenzij tijdig worde teruggekeerd tot de eeuvoudige, gezonde, door de eeuwen getoetste en aangewezen beginselen van maatschappelijke ordening.

De eerste vereischte tot vrede in orde en evenwicht, is de grondige kennis van de werkelijke geestelijke gesteldheid der massa, en van de, meestal onbewuste richting der voortwentelende evolutie, want, voor eene bepaalde samenleving kan slechts ééne ordening passen, diegene die voldoet aan den geestes- en gemoedstoestand, aan de behoeften dier samenleving; diegene die overeenstemt met den stand der beschaving, der kultuur, en niet in strijd geraakt met de voortevolueerende verhoudingen waarin de verschillende elementen dier samenleving tot elkander staan. Deze kennis kan niet volledig zijn zonder het begrip van de voortdurende beweging waarvan elken beschavingsstand enkel een faze is; zonder bevatting van de diepere, ook vermengde of onbewuste doch soms beslissende overblijfselen uit vroegere ontwikkelingsfazen der menschelijke gemeenschap. Alles wat we bezitten, immers, danken

wij aan het verleden; en onze geest, onze mentaliteit zijn gevormd door al wat van vroegere geestesactiviteit, strevingen en levensvoorwaarden in ons is blijven voortbestaan.

Logischer wijze rijst hier de vraag : Stemmen nu onze positieve maatschappelijk internationale inrichtingen overeen met den geest, met de nooden onzer samenleving ? met de resultante der inwerking van oud en jong verleden op ons leven in onze huidige levensvoorwaarden ? Indien ze niet meer passen voor de beschaving zooals ze ons is vergroeid, dan is het evenwicht gebroken, de lijdensweg vangt aan, de onrust stijgt, en wrijvingen ontstaan tot wanneer de enggeworden vormen en regelen zich aanpassen aan den nieuwen geest, ofwel barsten.

Storingen van de rechtsorde, revoluties en oorlogen, spruiten gewoonlijk voort uit de achterlijkheid van gecristalliseerde organisatievormen, of aktiviteitsregelen, tegenover den ontwikkelingsstand van de leden van het organisme, en van hunne onderlinge betrekkingen.

Het noodige evenwicht, dat we rechtsordering noemen, kan dus alleen blijven bestaan bij harmonische samenevolutie van den organisatievorm met den geest en de behoeften der massa, met de kultuur, als moment in het eeuwige onverpoosde uitbouwen der samenleving naar de toekomst uit en op het verleden.

Indien de man in de straat, heel begrijpelijk, zich weinig of geen rekenschap geeft van zijne medewerking aan het distilleeringsproces der geschiedenis, en het verleden eer beschouwt als een soort museum waaruit misschien wel iets kan worden geleerd, en zijn huidig bezit, als hem van rechtswege toekomend aanziet; rechtsgeleerden — ze matigen zich toch dien titel nog aan — al bezwijken ook zij haast onder den uiterst onwetenschappelijken last van zoo vele uitwerkselen van het naoorlogsche labiele evenwicht — rechtsgeleerden moeten de levende waarde en de dwingende actie van het verleden in het heden en voor de toekomst, dieper en beter beseffen dan wie ook, zij, die voor de verklaring van de groote rechtsvoorschriften zoo vaak opklimmen tot de bronnen waarvan sommige sedert eeuwen het Europeesch maatschappelijk levensveld besproeien.

« Alle Europeesche volkeren, schrijft Picard, ondergaan een buitengewoon intens juridisch atavisme, dat hunne instellingen van eigendom en erfenis, schuldrecht, familierecht, hun gansche leven beïnvloedt ». Dit atavisme onder-

scheidt ze van alle andere landen der wereld, zelfs van deze waar Europeesche nederzettingen hun deel uit de geestelijke nalatenschap der voorvaderen hadden mee ingevoerd, en die sindsdien eigen wegen zijn opgegaan.

Maar niet enkel in ons recht, in alles wat bijdraagt tot de vorming en de ontwikkeling van het samenstel van innerlijke hoedanigheden dat we noemen ons gemoed, ons verstand, onze kunstsmaak, onze wereldbeschouwing, — in ons gansche wezen bloeien op zichtbare en tastbare wijze nog de groote stuwkrachten uit de verleden menschheid, die onze samenleving binnen de grenzen van ons vasteland hebben opgevoerd, in bloed- en geestesverwantschap tot eene kultureele eenheid, vastgeworteld in den grond en onuitroeibaar vergroeid in de volkeren die den grond bewonen.

Konden we met Einstein de betrekkelijkheid van tijd wegwerken, we zouden op de geschiedenis van ons bestaan als menschheid een doorzicht krijgen als van opeengestapelde fotoplaten waar alle kortstondige, tijdelijke details verduisterd worden door andere, en waar alléén de kenmerkende trekken blijven doorschijnen van af het eerste begin.

Nu zien wij zelf te veel, en voelen te sterk, de politieke en economische opvattingen die ons van elkander scheiden, en wij beseffen niet dat — juist om reden van de gemeenschappelijke kenmerkende trekken, door het verleden in het diepste van onze ziel gegrift — wij noch min noch meer dan Europeërs zijn, in het oog van Aziaten en Afrikanen, wier levensgebied het dichtste bij het onze ligt, en wier gansch verschillende levensopvatting en kultuur het meeste in voeling, in wrijving, en soms in botsing komt met de onze, terwijl Amerika, de Nieuwe Wereld, door den bril van Monroe, ons hooghartig van over den breeden oceaan, als de kleine, kortzichtige, Oude Wereld beziet; en Engeland, in de zelfgenoegzaamheid zijner Britsche Commonwealth, nog immer schijnt te leven in de traditie van den kontinenteelscheidsrechterlijken rol, welken door de verbeelding van Thomas Morus aan het innerlijk-volmaakte eiland Utopia was toebedacht, om op het vasteland de opkomst der sterkeren te beletten door hulpverschaffing aan de zwakkeren.

Welk een belangwekkend tooneel leveren voor de machtige toeschouwers die ons omringen, die eindelooze broedertwisten die Europa klie-

ven en ontzenuwén, wanneer met het flauwste bewustzijn van het verleden, en met een minimum van realiteitsbesef, het evenwicht kon worden gevonden, waarvan de niet-europeeërs het niet-bestaan onmogelijk kunnen begrijpen, doch heel praktisch ten hunnen bate uitbuiten.

Bewustzijn van het verleden !

Laten we — zooals ook Seeley dat uitdrukt, — dat verleden, de geschiedenis beschouwen als één geheel, en trachten er een zekere betekenis, een zeker stelsel in te vinden, al ontwaren we niet het einddoel waar zij ons naartoe brengt. Want, indien ze niet voert, tot groote waarheden, tot bestendige richtlijnen, die we in ons binnenste herkennen, indien ze niet leidt tot wetenschappelijke algemeene wetten van praktische draagkracht, dan is ze niets anders als een tijdverdrijf, en kan ternauwernood nog studie worden genoemd.

Aldus historisch beschouwd vertoont onze kultuur, die we de Westersche noemen, eene wonderbare aaneenschakeling van in elkander vergroeiende elementen, en eene welafgebakende éénvormigheid van territoriaal streven, die het Europeesche grondgebied tot vesting van de kultuur hebben gemaakt, en de kultuur onafscheidbaar verbonden aan de geheelheid van dit grondgebied.

* * *

Die geschiedenis kent twee hoofdmomenten : de bevestiging van eigen bestaan in tegenstelling met andere, en de vastlegging van een territorium.

Onze Westersche beschaving is in Griekenland ontkiemd en het verloop der Grieksche geschiedenis vertoont eene treffende gelijkenis met den europeeschen toestand der laatste eeuwen, alsof ze, niet enkel de prilste jeugd onzer beschaving was, maar ook eene voorafbeelding van de onheilen die ons beloeren.

Plato vermeldt het volgende gezegde van een Egyptische priester : «Gij Grieken, zijt steeds kinderen, een Griek wordt nooit een grijsaard, gij hebt allen den geest van een kind».

In die woorden ligt het geheim van de opvoedende kracht van het Grieksche genie; een algemeen diepgevoelde menscheijkheid, door drongen van jeugdig idealisme, zucht naar schoonheid en volmaaktheid, bewustzijn van de meerderwaarde van het onstoffelijke, verheven democratie, soms, zooals te Sparta een strenge staatsgemeenschap — maar vooral en boven alles, een ongebreidelde vrijheidsliefde,

in elke stad, in elken stam, die steeds de aansluiting van het land der verscheidene Hellenen heeft in den weg gestaan.

Ware Hellas niet voortdurend door plaatselijke twisten tot verdeeldheid gedoemd geweest, dan had voorzeker de gemeene godsdienstzin kunnen leiden tot eene vastaneengesloten kracht. Delphi met zijn orakel, de amphictyoniën — waaronder ook die van Delphi de belangrijkste was — Nemea, Eleusis, Delos, de Olympiaden, de Isthmische spelen, waren vóór alles religieuze uitingen van het innerlijk evenwicht der Hellenen, zooals we dat ook terugvinden in den geest onzer middeleeuwsche anarchie van Burchtheeren en gemeenten onder de communautiteit van één geloof.

De Perzische oorlogen vermochten wel een tijdelijke eendracht te bewerken voor samengeordende militaire actie. Drie jaren na den slag der Thermopulai werd de confederatie van Delos gesticht onder hegemonie van Athene, met federale oorlogsvloot, Atheensch monopolie van schepenbouw, en verbod van onderlingen strijd. De zeeslag bij Salamis bracht de overwinning.

Deze eerste en langdurige botsing met de Perzische totalitaire monarchie was voor de Grieksche volkeren een ontzagwekkende veropenbaring van vreemd onmetelijk geweld, en van nooit vermoede wereldgeheimen, — maar ook van eigen kracht en eigen waarde. Herodotos, die de geschiedenis schreef van het eerste gedeelte van dezen veertigjarigen strijd, heeft zóó sterk de tegenstelling van twee afzonderlijke werelden aangevoeld, dat hij dierf deze geweldige vraag stellen: «Hoe kwam het dat in dezen ongelijken kamp het Westen het Oosten overwon?», en door gansch zijn werk straalt het antwoord: *dat de grootheid van een volk berust op eene andere dan louter materiele basis.*

Het Westen was tot zelfbewustzijn gekomen.

Toen echter het gevaar was geweken, hernam de onbezorgdheid voor buiten-Helleensche politiek de bovenhand, en ontbrandden de peloponnesische oorlogen.

Aldus uitgeput en opnieuw verbrokkeld gaat Hellas den tweeden Perzischen oorlog te gemoet, die eindigt door den vrede van Antalkidas met het verlies van de Grieksche nederzettingen op Klein-Azië.

Onverdroten vechten de Grieken weer onder elkander voort, en de ontredde van Hellas

groeit aan, terwijl in het Noorden een nieuwe dreigende grootmacht geboren wordt. Macedonië, half-Helleensch, half barbaarsch, half Europeesch, half Aziatisch, laat zich opnemen in den Amphictijoniënbond en streeft naar de hegemonie.

De laatste weerstand onder het bezielende woord van Demosthenes wordt gebroken. Met Demosthenes sterft de grootheidsgedachte van Hellas, het onverwezenlijke Panhellenisme.

Macedonië, zelf, onsaamenhangend mengsel van Helleensche kultuur en Oostersch despotisme, het eerste Euraziatisch rijk, valt uiteen na den dood van Alexander de Groote. De Grieksche stammen hernemen hunne vrijheid en hunne onderlinge oorlogen, tot eindelijk Rome met zijn imperium ook zijne pax Romana oplegt.

Hiermede eindigt de geschiedenis van het schoone, rijke, kultuurvolle land der heldhaftige maar al te vrijheidszuchtige Hellenen — dat miniatuur Europa, bakermat der Westersche kultuur.

De vergelijking met de gebeurtenissen in ons huidige Europa ligt voor de hand. Wij schijnen, met den Griekschen geest, in al te groote mate te hebben meegeërfd het alles-overweldigend verlangen naar vrijheid en onafhankelijkheid, en zijn tragischen sleep van tweespalt en oorlogen. Wij ook zoeken den vrede al twistende. Wij missen wel de gemeenschap van den godsdienst, maar niet die van de kultuur. Zouden wij nu, méér dan twee duizend jaren na de onervaren Hellenen, nogmaals uit overdreven, weerspannigen particularistischen vrijheidswil het gevaar durven trotseeren in algemeene knechtschap te hervallen?

* * *

Met Rome, draagster van het Helleensche genie, begint de eigenlijke geschiedenis van Europa's politieke zelfwording.

Rome overwint Karthago in hetzelfde jaar als het Griekenland overmeestert: onderwerpt nadien Egypte en Syrië, zoodat het de gansche Middellandsche zee beheerscht, maar het verstoot hooghartig in het bewustzijn van zijne zelfwaardigheid, de Phrygolybische, de Egyptische en de Syrische kultuur uit de Graeco-Romeinsche geesteswereld. Het *herbevestigt het bestaan van een zelfstandige levens- en wereldbeschouwing*, in tegenstelling met deze van Azië en Afrika.

Rome is zich zelf, binnen Italië en buiten Italië.

In de Romeinsche societas gentium ondergaan — voor de eerste maal in de geschiedenis — mensen van allerlei verschillende rassen, gedachten en talen, ééne gemeenschappelijke wet, en ééne gemeenschappelijke macht, die tucht en orde stichten, onder de bevruchting van de fijnere sociale elementen der Helleensche democratische kultuur, zonder het gevoel van vrijheid te dooden.

Het middelpunt van de Romeinsche macht, dat in de Middellandsche zee is gelegen, verschuift naar het vasteland met de verovering van Gallië in het Noorden, van Illyrië in het Oosten. Kontinenteel Europa is geboren.

Maar Rome zelf, door een samentreffen van het hart van de Kristene societas gentium, maar het Westersche politieke rijk is dood, terwijl het Oostersche vegeteert. De barbaarsche ontelbare factoren, ondergaat een langzaam ontbindingsproces waarvan het verloop wordt verhaast door de afzijdigheid van de besten zijner burgers wier idealisme wordt getrokken naar den nieuwen godsdienst van den eenigen God, in Palestina verkondigd; en diens rijk is niet van deze aarde.

In en op den kwijnenden grootstaat, verschijnt die nieuwsoortige bovenstoffelijke universeele macht, die Romeinsche en andere nationale goden neervelt, de grenzen wegvaagt, en als hoogste wet voor eigen grootheid predikt: de liefde tot den evenmensch, die geen Romeinen kent en geen gentiles, geen meesters en geen slaven.

Over gansch de toenmalig-gekende wereld gedragen door de eenmakende wereldsche oppermacht van Rome, en verspreid onder alle lagen en klassen van Romeinsche en niet-Romeinsche bevolking, werden deze aanvankelijk zuiver-religieuze beginselen onvermijdelijk vermengd in de maatschappelijke verhoudingen tusschen de mensen, en, ingeschakeld in de grootsheid en den luister die van Rome bleven uitstralen, zelfs ten tijde van zijn verval.

Bij de splitsing van het Keizerrijk blijft Rome overheersching in Italië, de opstanding van een gallo-romeinsche macht, de vestiging der Germanen, bereiden een nieuwe faze voor in de ontwikkeling van Europa's bestaan en kultuur. Dan volgen drie eeuwen chaotische politieke verwarring, doch intensieve bekeeringsacte, tot Karel de Groote, een nieuw Westersch Gallo-

Germaansch Keizerrijk opbouwt waarvan de luister ook afstraalt op het slapende Oost-Rome van Byzantië, en aldus de *Romeinsche opvatting van juridico-politieke eenheid doet heroprijzen*.

Europa bleef trouw aan de universaliteitsgedachte: een algemeen imperium van den Keizer, een algemeen moreel gezag van den Paus.

Maar die universeele dualiteit, hoe verleidelijk ook, kon geen stand houden in eene maatschappij waar de geestelijke autoriteit niet theokratisch genoeg was om het moreel-maatschappelijk leven te beheerschen, en de burgerlijke niet sterk genoeg gevestigd om Kerkelijke inmenging te beletten.

Na den dood van Karel de Groote vervalt zijn levenswerk door verkaveling, en de Romeinsche Keizerskroon en titel, met de traditie van orde en gerechtigheid ontvallen aan de geromaniseerde Galliërs ten voordeele van den zuiver germaanschen tak der Karolingers. Otto de Groote sticht het Germaansch Heilig Roomsche Keizerrijk.

De onbestendigheid echter van koninkrijken en vorstendommen, de nog voortdurende volkeren-verhuizingen in het Noorden, het gebrek aan een stevige blijvende politieke macht, de afwisselende twisten en bondgenootschappen tusschen Keizers en Pausen, de naijver tusschen het ontkeizerde Frankrijk en het Germaansche imperium drager van de uiterlijke kenteekenen der betooverende Romeinsche universaliteit, de breuk der geestelijke eenheid door het ontstaan van anti-pausen, bevorderen den groei en de eerste vage formuleering van een nieuw algemeen europeesch publiek recht uit vermeniging van Romeinsch met kanoniek recht, Germaansche overleveringen met Christene gevoelens, persoonlijke en plaatselijke voorrechten, met het stijgend begrip van de noodwendigheid eener algemeene verstandhouding.

Intusschentijd heeft Frankrijk — erfgenaam van de latijnsche graeco-romeinsche kultuur — zijn eigen groeikrisis doorgesparteld in eeuwenlangen kamp tegen innerlijken weerstand, tegen de toenmalige kontinentele aanspraken van Engeland, tegen Spanje, en tegen het Keizerschap dat aan de Fransche Kroon was ontrouwd; Frankrijk ontgroeide ook meer dan elk ander Europeesch land aan de ultramontaansche Romeinsche invloedsfeer.

De strijd van Filips de Schoone met Paus Bonifacius VIII teekent het begin van het verhaal der middeleeuwsche pauselijke grootheid, waaraan ook het prestige van de germaanschgeworden Keizerskroon was verbonden.

Tot dan toe is het universeele Rome het zwaartepunt van Europa gebleven, door zijne geestelijke heerschappij, door zijne latijnsche Kerktaal, en door het monopolie, van verstandelijke ontwikkeling. De grenzen der christenheid vielen samen met de grenzen van de eenige gekende wereld die Europa was. Alle kleine en groote regeerders waren dienaars van de Kerk. De Kruistochten zijn ook de éénige volkomen realisaties van algemeen-Europeesche coalitie tegen niet-Europeeërs. *Europa verdedigde zijn kultuur en zijn geloof, gelijk de Romeinen hadden voorgedaan.*

Alléén Frankrijk heeft deze kontinenteel politiek verloochend wanneer Koning Frans I, een bondgenootschap sloot met de Osmanlis tegen Karel de vijfde, met het eenige doel, de Keizerskroon en het Europeesch kontinenteel imperium terug te winnen voor de Fransche opvolgers van Karel de Groote, die zich ook noemden de rechtstreeksche opvolgers van de Romeinsche-Europeesche beschaving. geld in de politieke leeringen van Frankrijk, geld in de politieke leerlingen van Frankrijk, die ook het beginsel van de verknochtheid tusschen Keizerskroon en Kerk bekampen, omdat het imperiale prestige steunt op de dualiteit van het universeele gezag.

Zoo wordt de grondslag gelegd van de moderne scheiding van Kerk en Staat.

Op dat oogenblik echter was reeds niet enkel het geestelijk gezagsprincipe, maar ook de geloofseenheid van Europa geschokt en gesplitst door de Hervorming. Het latijn blijft niet langer de eenige taal van godsdienst en wetenschap. De kloof tusschen de onderscheiden landen verbreedt. Het nationalisme is geboren.

Keizer Karel V vertegenwoordigt niet meer de absolute gedachte van universele Kristendom. Zijn Roomsche Keizerrijk bestaat hoofdzakelijk in zijne vorstelijke persoonlijkheid.

Het ontwakende nationalisme, grootendeels gesteund op de volledige onafhankelijkheid der protestantsch geworden landen tegenover het pausdom, verwekt de leer van het absolute staatsgezag, waaruit het eerste moderne volkenrecht is geboren.

Grotius en Althusius de grondvesters van

het recht van oorlog en vrede behooren tot antipapistische landen, losgewrongen van Rome's geestelijke heerschappij en van de Romeinsche wereldlijke hegemonie die met name aan de oude Keizerskroon was gehecht gebleven, en langen tijd nog de landen der Europeesche Christenheid had overschaduwd.

Maar op dit oogenblik dat zelfs de schaduw van Rome's uitwendige macht uit de maatschappij schijnt weggevaagd, wordt *Rome's Europeesche heerschappij herboren uit de verjongende krachten der Renaissance.*

De samenleving herademt, een nieuw sap doorstroomt de menschheid. De schatkamer van de graeco-latijnsche kultuur wordt wagenwijd opengezet: de geesten staan verbaasd, de harten zwellen van hartstochtelijke bewondering voor al het schoone, het verfijnde, het edele, het diep-menschelijke van het geestelijk erfgoed dat sinds eeuwen te slapen lag. *De Romeinsche traditie die slechts als uiterlijke schijn de voortgroeiende menschheid was blijven beklemmen, herleeft in de volheid van hare eeuwige Helleensche jeugd.*

Weer wordt Germano-latijnsch Europa één in universaliteit van menschelekheid, verdraagzaamheid, intellectualiteit, en zelfwaardering.

Nu breekt voor Frankrijk de tijd aan om terug plaats te nemen in de rij der verdedigers van de Europeesche kultuur.

Van uit Italië komt het centrum der Renaissance-beweging over naar Parijs. Het geestelijk middenpunt van Europa ligt in de Fransche hoofdstad, waar alle ontwikkelden of die zich zoodanig achten, samenstroomen, en zich thuis voelen, meer dan in hun eigen land.

Dank aan die algemeene jeugdige hartstocht voor geestelijke aktiviteit kunnen de Fransche koningen hun gezag versterken; de kloof van geloofsverschil wordt overbrugd, en Richelieu — hierdoor bewijzende dat de magie van Rome nog niet geweken is — mag gerust verklaren dat de Koning van Frankrijk «de gemeenschappelijke scheidsrechter is van gansch de Christendom».

Na het ontwerp van Sully en Hendrik IV voor een Europeeschen Statenbond, droomt de Roi-Soleil ook weer van Romeinsche grootheid en Romeinsche overheersching.

De Keizerlijke Koningsdroom kon echter eerst met de Fransche omwenteling worden verwezenlijkt. De zegevierende republikeinsche troepen brengen de gedachte van Vrijheid, ge-

lijkheid en broederlijkheid, op alle punten waar de jonge republiek moest worden verdedigd tegen de vijanden van buiten, zooals ook de Romeinsche legioenen met de verdediging van het imperium hunne orde en tucht en kultuur hebben voortgeplant.

De tocht naar Egypte, de strijd om het meesterschap in de Middellandsche zee, en later de inval in Rusland, waren betoogingen van Europeesche macht tegen het Oosten, evenzeer als uitingen van den traditioneele defensieven drang van het Westen naar de morgenlanden. Het Britsche en het Ottomaansche rijk, daarin gesteund door den tsaar van Rusland, staan onverzettelijk gekant tegen elke poging van doorbraak naar het Oosten, en Frankrijk blijft aangewezen op het vasteland waar Marengo en Hohenlinden, aan geheel het Fransche volk de groote onverhoopte voldoening verschaffen, na meer dan drie eeuwen strijd, de keizerlijke erfgenamen van Karel V, eindelijk het hoofd te doen buigen voor de Fransche oppermacht.

Het West-Europeesch rijk was heropgestaan, niet meer onder de spiritueele heerschappij van de Kerk, maar toch in volle werkelijkheid *eene nieuwe Europeesche orde, gesteund op gewapende macht.*

Bonaparte, die door zijne herkomst en zijn opvoeding veel Romeinscher was dan de Gallo-Germaansche zoon van Pepyn de Korte, regelt op geniale wijze de betrekkingen tusschen zijn onderdanen door de uitvaardiging van wetten waardoor de laatste overblijfselen der Middeleeuwsche anarchie en de storingen van het meer moderne tijdvak, voor goed uit de samenleving worden weggebroken.

Het Konkordaat met den Heiligen Stoel, dat de Katholieke gemoederen geruststelt, en de Keizerwijding, voeren de macht en den luister van Bonaparte tot hun toppunt. De nieuwe Keizer droeg het zwaard dat volgens de legende aan Karel de Groote had toebehoord; zijn daad was op Karel de Groote's kroon gekopieerd. *De Europeesche traditie wordt voortgezet.*

Maar, geen twee maanden na de keizerskroning vallen Engeland en de Tsaar akkoord, dank aan de diplomatie van William Pitt, die aan Alexander I het ideaal had voorgespiegeld van zijne Goddelijke voorbestemming tot redding van Europa uit de klauwen van den Franschen veroveraar, den Ante-Christ. Engeland, getrouw aan zijne kontinentele diplomatie,

wordt de spil en de geldschietster van alle anti-Fransche agitatie op het vasteland. Bonaparte's onmiddellijk antwoord is de opstelling van gansch het kontinent tegen Engeland.

De verbanning naar het eiland Elba, de slag van Waterloo, Ste Helena, vormen het dramatische einde van de grootscheepsche onderneming van een man die, op het einde van zijn leven, deze uiterst realistische woorden sprak: «Ik denk dat na mij, en na de verdwijning van mijn systeem, geen ander evenwicht mogelijk is in Europa als de agglomeratie van al de groote volkeren». De Coalitie van nog half-middeleeuwsche Staatshoofden die vreesden voor hun kroon, heeft met de hulp der half-aziatische troepen van den Tsaar en onder Engelsche aanstoking en financeering den democratisch-revolutionnair Keizer van Europa uit den weg geruimd.

Maar zijne poging tot vestiging van een Europeesch Keizerrijk blijft doorwegen op de Europeesche beschaving: de eenheid der Europeesche kultuur werd nogmaals bevestigd in democratischen zin door de invoering van dat bewonderenswaardig samenstel van wetten dat over alle landen van het keizerlijk gebied, onder de waakzaamheid eener onbetwistbare macht, de orde en de tucht moest brengen, buiten dewelke geen vrede kan bestaan.

De Heilige Alliantie, door Tsaar Alexander nadien in het leven geroepen, platonisch persoonlijk verbond tusschen staatshoofden, eenvoudig mengsel van middeleeuwsche Europeesche unificatie in eene europeesche federatie, Europa eeuwen terug tot achterlijke regeeringsvormen die niet meer passen bij het eigen waardigheidsgevoel der volkeren. De onvermijdelijke omwentelingen volgen, waarvan de Italiaan Giuseppe Mazzini, prediker der Italiaansche unificatie, in eene europeesche federatie een der belangrijkste theoretici was,

Na den oorlog van 1870, na den wereldoorlog, blijft Europa gevierendeeld in spannende onrust zoekende naar evenwicht. Maar de moed ontbrak of de macht — misschien ook het daartoe noodige bewustzijn om in politieke programma's te schrijven de werkelijke eendracht voor het behoud der Europeesche kultuur en gebeurlijk de eensgezinde verdediging tegenover de groeiende grootmachten die ons omringen.

En Hilaire Belloc schrijft in zijn levensgeschiedenis van Napoleon Bonaparte dat de her-

opbouw van het ééne Europa de taak is waaraan wij zullen getoetst worden en van wier welslagen of mislukken ons leven of onze vernietiging afhangt.

* * *

Terwijl het eeuwig streven naar kontinenteele unificatie onder de verleidende aantrekkingskracht van de hernieuwing der Romeinsche grootmacht en alleenheerschappij, de gansche politieke geschiedenis van Europa vervult, en de oorzaak en grondslag werd en is gebleven van den traditioneel Fransch-germaanschen naijver, hebben dichters en wijsgeeren, uit hun erfpaart van vroegere kultuur, en uit de godsdienstige gelijkwaardigheid der zielen, beelden en idealen gedroomd voor het herstel van een enkel rijk zooals Dante of de vrijwillige aaneenschakeling van alle volkeren onder één algemeen internationale regeling tot bevestiging en versterking van den Europeeschen geest tegenover diegenen die de Romeinen gentiles zouden hebben genoemd. Ten onrechte hebben de voorstanders van den wereld-Volkerenbond getracht deze vertolkers van ordeningsverzuuchting te doen doorgaan als voorlopers van hunne eigen algemeene vredesdroomen.

Alléén het wereld-vredesplan van Crucé predikt integralen en universeelen vrede, doch stelt de organisatie ervan onder de leiding van twee geestelijke wereldmachten de Katholieke Kerk en den Islam, waardoor het hemelsbreed afwijkt van de huidige Volkenbondsidee. Alle overige vooraanstaande en meest aangehaalde ontwerpen, dat van Dubois, Podiebrad, Sully, de St Pierre, Penn, Alberoni, Mazzini, zijn zonder uitzondering zuiver Europeesch in hunne opvatting en — sluiten bijna alle, Turkije en ook Rusland uit als behorende tot eene Oostersche kultuur; sommige reeds laten Engeland aan zijn eigen insulanre lot over.

De naoorlogsche geschiedenis heeft ons gebracht de Volkenbond, Coudenhove-Kalergi's Paneuropa, Briand's memorandum tot Europeesche federatie, en het vijf-en-twintig-jarenpakt door de Fransche regeering Laval voorgesteld.

Het blijkt aldus dat aan bouwmeesters en inspiratoren, aan dichters en denkers de Vredeszaak voorloopig geen gebrek lijdt:

Vanaf de eerste broedermoord immers zucht het menschedom naar vrede. De wereldlitera-

tuur bezingt zijne schoonheid en de wijsbegeerte bewijst zijne noodzakelijkheid. Maar de mensch leeft niet van poëzie of wijsbegeerte: hij zoekt vrede in eene tastbare en voelbare orde onder de dingen die hem omringen. Want «dit alleen is vrede», zegt Sint Augustinus in zijne «Civitas Dei»: «de rust der orde in alle zaken, en orde is de regeling van gelijke en ongelijke dingen, zoodanig dat alles zich op zijn juiste plaats bevindt», en op zijn juiste tijd.

Die orde en rust vragen, willen, eischen de volkeren van Europa op de eerste plaats voor zich zelf, zij, de bezitters van dat heerlijke erfgoed van Helleensche verfijndheid, Romeinsche burgerlijkheid en ordezin, Christene naastenliefde, Germaanschen levensernst, menschenlijke verdraagzaamheid, omdat ze den vredesnood bijna physisch aanvoelen uit afschuw voor moorddadig geweld, uit individueele hulpeloosheid tegenover een economisch noodlot, uit vrees voor ontroofing van het dagelijksch brood.

Aan dezen vredesnood, in onze huidige gemeenschap vastgeworteld, zal onze rechtsordering worden aangepast of... splijten.

Hier helpen geene ideologie, geene poëzie of wijsbegeerte. Het probleem is positief gesteld, het moet positief worden beantwoord.

De ekonomen zijn het eens om te verklaren dat uitbreiding van handel en nijverheid, ook verruiming eischen van vrije betrekkingen en afzetgebieden, en dat internationale regeling om Europa met zijn koloniën te vormen tot één geordend economisch geheel zonder tolgrenzen, eene volstrekte onafwendbare noodzakelijkheid is. Reeds in 1919 schreef Keynes, die «hoewel Engelschman, zich zelf ook Europeaan voelt,» dat Europa op den duur door eigen dagelikschen arbeid in zijn onderhoud moet voorzien, en dat het ook niet mag willen krom liggen, om de vruchten van zijn arbeid naar elders te zien gaan.

Juristen en sociologen kunnen evenmin miskennen den historischen opgang van onze politieke democratie, die van uit de middeleeuwsche anarchie, de individuen in steden en gemeenten heeft samengebracht, en deze verder vereenigd in staten, waar alle ordestoringen, zoo vanwege enkelingen als vanwege groepen, door een gevestigde macht worden beteugeld. Wie beweren zou dat onze kultuur, op politiek gebied haar toppunt heeft gevonden in de abso-

lute staatsautonomie, zou terzelfdertijd verklaren dat de kultuur — die steeds een weg van opgang is — haar keerpunt naar decadentie heeft bereikt.

De ontwikkeling onzer politieke samenleving wentelt echter immer vooruit in dezelfde richting. Wij beschouwen een staat niet meer als absoluut wezen waaraan wij eenvoudig te gehoorzamen hebben, maar wel veeleer als een administratief organisme, als een uitvoeringsvorm van eene rechtsorde binnen administratieve grenzen, en aan wiens vorming en instandhouding elk van ons zijn deel moet leveren.

Wij zijn wel gedwongen te bekennen dat de vervolmaking der verkeersmiddelen, de veralgemeening van wetenschap en letterkunde, voor onze kortzichtige wereldbeschouwing verdere horizonten hebben opengesteld, en dat we met de Romeinen — na de expansie van hun rijk — moeten verklaren «urbem fecimus quod prius orbis erat». We hebben een eenvoudige stad gemaakt van wat vroeger onder den naam van staat voor de menigte de gansche wereld scheen.

Ons gevoel van samenhoorigheid, ons besef van rechtsorde reikt over de grenzen der staten heen naar al onze kultuur- en lotsgenooten, naar al diegenen die onder éénzelfde ordening kunnen leven in éénzelfde traditie, in den onuitputtelijken rijkdom der weelderige schakeeringen van éénzelfde kultuur.

* * *

En terwijl twintig eeuwen getuigen van een natuurlijke drang tot voltrekking van die onbetwistbare éénheid waaronder wij uitwendig verschijnen voor de wereld, die éénheid over eene uitgestrektheid die voldoende beperkt is om er stelselmatig een praktische rechtsorde in te richten en deze met het vereischte machtsapparaat doelmatig te handhaven; terwijl alle omstandigheden van ons actueel bestaan schijnen samen te spannen om het bewustzijn te wekken en den dringenden nood te doen voelen van onderlinge verstandhouding, heeft één enkel man, — Coudenhove Kalergi — begrepen dat het historisch moment was aangebroken om de Helleensche roekeloosheid van Europeeschen soevereine-vrijheidszin te breidelen door eene nieuwe rechtsorde die past bij den geest der massa en de behoeften onzer samenleving in dezen tijd: en die de plaats inneemt welke haar is aangewezen in den evolutiegang der menschelijke gemeenschap.

Eén enkel staatsman — Briand — heeft het aangedurfd een openbare Europeesche geloofsbelijdenis af te leggen; en het daaruit gegroeide ontwerp van federatie, vóór enkele maanden pas, aan al de europeesche volkeren aangeboden, stelt formeel vast dat Europa eene typische eenheid vormt; en afzonderlijk dient georganiseerd in het kader van den Volkenbond, met eigen federale strijdkrachten en met eene totale of aanvankelijk verscheidene gedeeltelijke tolunies; met een regeling van het koloniale vraagstuk niet van het standpunt der staatssoevereiniteit, maar met gelijkberechtiging der europeesche landen inzake grondstoffenbetrekking.

Paneuropa, de drang van twintig eeuwen geschiedenis stond op ééne enkele stap van zijn verwezenlijking.

Deze laatste stap werd tot op heden niet gezet.

Vinden we nochtans in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, in de Britsche Commonwealth, in Pan-America geene voorgangers? Vinden we niet in Zwitserland een eeuwenoud voorbeeld, en in onzen eigen staat het jongste bewijs van de mogelijkheid eener samenordering van verscheidene ras- en taalgroepen in gelijkheid, zonder overwicht-verlangens.

Zou dan werkelijk op ons vasteland de dwaasheid van partikularistische vooringenomenheid en zelfbegrenzing eene onverwinnbare versperring kunnen opwerpen tegen historischen drang en gezond verstand? Zouden de holle slagwoorden van autonomie en soevereiniteit ons zoo verschalken en meeslepen tot verwaarloozing van het edelste der democratische beginselen: dat vrijheid voor enkelingen en groepen, alleen bestaat in de eerbiediging van de regelen die ook de vrijheid van den medemensch waarborgen?

Ludwig heeft beweerd dat Briand te vroeg Europa heeft gezien. Zoo spreken diegenen die niet beseffen dat gemeenschapsnooden gewoonlijk langen tijd als vage, anonieme verzuchtingen in de massa broeien, vooraleer door helderziende geesten te worden vertolkt in klare formules, en dat hunne bevrediging vaak betracht wordt wanneer de rechtvaardigende omstandigheden reeds voorbijgestreefd zijn.

Op de jongeren dezer dagen die met Rodenbach zongen: «Het verleden leeft in ons» drukt de zware en heilige verplichting, nog tijdig,

de eeuwige waarden hunner kultuur en de bestendige elementen uit het verleden te erkennen of terug te vinden, te ontwaren uit welke richting we komen, welke activiteiten van vroeger nog op onze huidige samenleving inwerken, om in hun leven, in hunne omgeving, in het bestaan van al hunne kultuurgenooten het evenwicht en de orde te herstellen.

Maar vooreerst in hun eigen leven, in hunne onmiddellijke omgeving, om aldus de profeti-

sche woorden van Vermeylen te bewaarhouden en langs het fiere bewustzijn van geheel te behooren tot hun eigen volk, met de positieve kennis van de stabiele bestanddeelen hunner beschaving, den weg te banen tot eene evenwichtige, eene grootere, eene ruimere menscheid, en door een gezond nationalisme, de historisch-toekomstige internationaliteit te bereiken van de universeel-europeesche orde, in vrijheid en recht, op het traditioneel grondgebied onzer westersche kultuur..

RECHTSPRAAK

Nr 104.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

5e Kamer bis. — 17 December 1936.

Eenige rechter : Mr Verstraete.

Op. Min. : Mr van Hille.

Pleiters : Mrs Aerts en Victor.

HYPOTHECAIRE MORATORIUM. — TUSSENKOMST VAN EEN HYPOTHECAIRE MAATSCHAPPIJ. — FAILLISSEMENT DEZER. — SOLIDAIRE VERBINTENIS. — KAPITAAL REEDS GEDEELTELIJK TERUGBETAALD. — GEVOLGEN.

Wanneer een hypothecaire leening door tussenkomst van een hypothecaire Maatschappij geschiedt, Maatschappij welke zich met den ontleener solidairlijk tegenover den leener verbindt, dat het ontleend kapitaal reeds gedeeltelijk aan de Maatschappij door den ontleener terugbetaald werd doch niet overgemaakt werd aan den schuldeischer en dat de Maatschappij in staat van faillissement wordt gesteld, moet den ontleener een tweede maal betalen en zijn de betalingen gedaan aan de Maatschappij niet bevredigend. (1)

Pots t/ Lommaert.

Aangezien de consoorten Lommaert op 27 Augustus 1936 aan de echtgenooten Pots Van Roten bevel gedaan hebben binnen de 30 dagen volgende sommen te betalen :

1° 45.000 frank bedrag hunner schuld volgens akte van obligatie in dato 9 November 1927 ;

2° 675 frank voor schadevergoeding verschuldigd wegens gedwongen terugregeling ;

3° 2025 frank intresten vervallen op 1 December 1934 gerekend aan 9 % ;

4° 14.062 fr. intresten vervallen op 1 Juni 1935, gerekend aan 6 ½ % ;

5° 14.062 fr. intresten vervallen op 1 December 1935 ;

6° 14.062 fr. intresten vervallen op 1 Juni 1936 ;

7° de loopende intresten sedert die laatste datum ;

Aangezien aanleggers Pots Van Roten op 10 Oc-

tober 1936 verzet aangeteekend hebben tegen de rechtsvordering tot verkoop bij dadelijke uitwinning met aanbod de achterstallige intresten te betalen in handen van gelijk welke der verweerders hun een geldige kwijting kan afleveren ;

Aangezien uit de bestanddeelen der zaak spruit dat indien aanleggers Pots Van Roten de betalingen aan de N. V. Belgische Hypotheekkas sinds 1 Maart 1935 gestaakt hebben, het niet ten gevolge is van hunne moedwilligheid of hun geldelijken toestand, die zelfs niet betwist wordt, maar uitsluitend naar aanleiding van een feit gansch onafhankelijk van hunnen wil, het onder gecontroleerd beheer plaatsen van de N. V. Belgische Hypotheekkas ;

Dat inderdaad enerzijds de hypothecaire schuldeischers consoorten Lommaert de betalingen der intresten rechtstreeks in hunne handen eischten, terwijl anderzijds de Hypotheekkas staande hield dat enkel de haar gedane stortingen bevredigend waren ;

Dat bijgevolg het hier geen sprake kan zijn in hoofde der schuldenaren Pots Van Roten van hunne fautieve onvolbrenging der door hen aangegane verbintenissen, die de ontleende hoofdsom onmiddellijk eischbaar zou hebben gemaakt ;

Aangezien de vraag dient echter opgelost aan wie de beide verweerders de opgelopen en nog te vervallen intresten dienen gestort, en of de totnu toe betaalde annuïteiten de schuldenaren Pots Van Roten geldiglijk ontlast hebben ten aanzien der schuldeischers consoorten Lommaert ; dat aanleggers inderdaad beweren dat ten gevolge van de reeds door hen in handen van de Hypotheekkas gedane stortingen ze niet meer aan de consoorten Lommaert 45.000 frank schuldig zijn maar slechts 25.000 frank ;

Aangezien de authentieke akt van obligatie namelijk de volgende bepalingen vaststelt :

1° voor den notaris zijn verschenen ten eenre zijde : partijen Lommaert ten andere zijde : a) de echtgenooten Pots Van Roten ; b) de N. V. Belgische Hypotheekkas die beiden erkennen « solidairlijk schuldig te zijn de som van 45.000 frank

welke zij zich verbinden terug te betalen mits een intrest van 8 ½ in een betaling binnen de 15 jaren te rekenen van den 9 November 1937 » al de betalingen in uitvoering van deze verbintenissen geschieden ter woonst van de schuldeischers consoorten Lommaert door tusschenkomst van de N. V. Belgische Hypotheekkas « tot zekerheid en waarborg van het kapitaal en intresten, verklaren de echtgenooten Pots-Van Roten hun onroerend goed te verpanden ; 2° de ontleeners sub a) (echtgen. Pots-Van Roten) erkennen insgelijks aan de N. V. Belgische Hypotheekkas de som van 25.000 frank schuldig te zijn, welke zij zich verbinden binnen de 15 jaren bij middel van 15 annuïteiten terug te betalen ; 3° de schuldenaren sub a) (de echtgenooten Pots-Van Roten) verbinden zich te betalen ter zettel der N. V. Belgische Hypotheekkas de somme van 2494 frank per trimester en wel den 1 December, 1 Maart, 1 Juni en 1 September van ieder jaar ; 4° de schuldeischers (consoorten Lommaert) geven onwederroepelijk last aan de N. V. Belgische Hypotheekkas over te waken dat de schuldenaars sub a) (de echtelingen Pots-Van Roten) hun verbintenissen stipt vervullen :

Aangezien uit die akte en namelijk uit de hierboven aangehaalde bedingen blijkt dat tusschen partijen een ingewikkeld contract tot stand gekomen is bestaande uit volgende overeenkomsten :

1° een leening van 45.000 frank toegestaan door consoorten Lommaert aan de echtgenooten Pots-Van Roten en de N. V. Belgische Hypotheekkas, die zich beiden solidairlijk tot de terugbetaling van gezegde som verbinden, de echtgenooten Pots als hypotheaire schuldenaars, de Hypotheekkas als persoonlijke borg ;

2° een leening van 25.000 frank toegestaan door de N. V. Belgische Hypotheekkas aan de echtgenooten Pots gewaarborgd door een hypotheek in 2° rang op het eigendom der ontleeners sub a) (echtelingen Pots) ;

3° een bijkomende overeenkomst tusschen de Hypotheekkas en de consoorten Lommaert luidens dewelke de consoorten Lommaert als tegen prestatie der persoonlijke borgtocht der Hypotheekkas, haar het onwederroepelijk recht toestaan het toezicht uit te oefenen op de stipte naleving der door schuldenaar Pots aangegane verplichtingen, zich verbinden haar de grosse te overhandigen ten alle nuttige einde, en op voorhand verzaken zich ooit te verzetten tegen de Hypotheekkas gebeurlijke ingestelde vervolgingen tegen de echtelieden Pots ;

4° een bijkomende schuldenaarsregeling waardoor de echtelieden Pots zich tegenover de Hypotheekkas verbinden zulkdanige afkortingen te kwijten dat het geheel ontleend kapitaal van 70.000 frank binnen de 15 jaar volkomen afgedelgd worden ;

Aangezien de laatste overeenkomst eigenlijk slechts de 2 schuldenaren de echtelieden Pots en de Hypotheekkas aanbelangen ; de echtelieden Pots die door trimestriële afkortingen stilaan hunne leening van 70.000 frank aflossen en de Bank, die op die wijze het risico van haar op 2° hypotheek toegestane leening van 25.000 frank vermindert en

na de delging ervan de vrije beschikking bekomt der overige afkortingen tot den vervaldag der schuldvordering der consoorten Lommaert ;

Aangezien de schuldeischers consoorten Lommaert tevens geen voordeel trekken van die laatste schikkingen, dat ze inderdaad volgens de akte van obligatie 1° slechts intresten trekken alle 6 maanden, en gansch vreemd blijven aan de driemaandelijkse afkortingen ; 2° zich voor de terugbetaling van hun kapitaal van 45.000 frank volledig gedragen hebben aan de hun 2 toegestane waarborgen a) de inschrijving in eerste rang op het huis der echtelieden Pots ; b) de persoonlijke borgtocht van de Hypotheekkas 3° zich overigens bevredigd hebben met de terugbetaling van het kapitaal in 1942 mits een zeker intrest ;

Aangezien de echtgenooten Pots het bijgevolg gansch verkeerd hebben wanneer ze aanspraak maken op een zoogezegd door de consoorten Lommaert aan de Hypotheekkas gegeven mandaat om de annuïteiten te ontvangen ;

Dat integendeel blijkt uit de bedoeling der partijen dat het uitsluitend de echtelieden Pots zijn die de Hypotheekkas gelast hebben die afkortingen te ontvangen ten einde na 15 jaar van hun schuld gansch ontlast te worden ;

Dat overigens het bestaan van een mandaat veelmeer in de lijn ligt der betrekkingen tusschen hoofdelijke schuldenaren dan in de lijn der verhoudingen tusschen schuldeischers en schuldenaar ;

Dat volgens een eensluidende rechtsleer er immer onder de solidaire schuldenaren een wederkerige lastgeving bestaat volgens dewelke ieder schuldenaar de anderen vertegenwoordigt wegens de gemeenschap der schuld in het voordeel van de schuldeischers ; (Kluyskens — verbintenissen n° 138 blz. 121).

Dat het dus gansch in den geest der passieve hoofdelijkheid lag dat de schuldenaren Pots het reeds onder elkaar bestaande stilzwijgend mandaat nauwkeurig bepaalden, met namelijk aan hun medeschuldenaar, de Hypotheekkas op te dragen stilaan bij middel der annuïteiten het ontleende kapitaal bijeen te brengen ;

Aangezien hieruit volgt dat de door echtgenooten Pots in handen van de Hypotheekkas gestorte annuïteiten hen hoegenaamd niet bevrijd hebben tegenover de schuldeischers consoorten Lommaert die ten gevolge der passieve hoofdelijkheid, nog bekrachtigd door het daar zooeven uitgelegd bijzonder mandaat, hun volle verhaal behouden tegen beide schuldenaren tot volkomen aflossing van de door hun aangegane leening dat bovendien nog nadruk dient gelegd op artikel 1205 B. W. volgens hetwelk indien de verschuldigde zaak door het toedoen van een der hoofdelijke schuldenaren vergaan is, de mede schuldenaren niet ontheven zijn van de verbintenis om de waarde ervan te betalen ;

Aangezien wat de nog te vervallen kapitaal afkortingen betreft aanleggers geen vraag tot verbreken van hunne overeenkomst ingesteld hebben tegen hunne medeschuldenaars, de Hypotheekkas en bijgevolg het aan de Rechtbank niet behoort in

de huidige stand der proceduur dienaangaande wijzigingen te brengen ;

Aangezien wat de intresten aangaat de consoorten Lommaert in hunne zittingsbesluiten akte vragen van hunne verklaring dat zij het mandaat welke zij aan de Belgische Hypotheekkas gegeven hebben herroepen dat de Belgische Hypotheekkas zich echter tegen die herroeping verzet en tot de stipte naleving van de akte van den 9en November 1927 concludeert ;

Aangezien het door de schuldeischers aan de Hypotheekkas toevertrouwd mandaat slechts bestaat in een zeker door de Hypotheekkas op de handelingen van de ontleeners Pots uit te voeren toezicht en in het ontvangen der intresten op het geleend kapitaal van 45.000 frank ; dat indien een mandaat in den regel herroepelijk is, dit principieel slechts berust op het vermoeden der wederzijdsche bedoeling van partijen ; maar dat van dien regel dient afwijken wanneer, zooals hier blijkt dat de lastgeving deel uitmaakt van eene eenheidsvolle overeenkomst waarvan zij dan het karakter van, onwederroepelijkheid opneemt (Planiol en Ripert, B. XI. n° 1592).

Dit overigens zelfs indien men met een zeker doctrine aannam dat een in het belang der twee partijen gegeven mandaat wegens ernstige redenen kan ingetrokken worden er toch in casu geen aanleiding tot herroeping zou bestaan bij afwezigheid van voldoende ernstige omstandigheden ;

Dat de consoorten Lommaert noch bewijzen noch aanbieden te bewijzen dat de Hypotheekkas tot hiertoe het toezicht op hun schuldenaren echtelieden Pots slecht zou uitgevoerd hebben en niets toelaat te veronderstellen dat de Hypotheekkas in het vervolg te kort zal komen aan haar op de zitting afgelegde beloften de haar betaalde intresten aan aanleggers zorgvuldig over te maken ;

Om deze redenen ;

De Rechtbank gehoord de heer Van Hille substituut van den Procureur des Konings in zijn voor het grootste gedeelte gelijkluidend advies in openbare zitting gegeven, alle andere of tegenstrijdige besluiten verwerpende, verklaart de vordering van aanleggers Pots ontvankelijk ; verleent hun akte dat zij ieder afzonderlijk tegenover elken gedaagde het geding schatten op meer dan 20.000 frank om te voldoen aan de wetten op de bevoegdheid en aanleg ; geeft hun akte van het aanbod de achterstallige intresten te betalen in handen van de Belgische Hypotheekkas gelijkvormig aan de akte van geldleeningen ; diensvolgens doet verbod aan de consoorten Lommaert hun rechtsoverdring tot verkoop bij dadelijke uitwinning begonnen door exploit en bevel van 27 Oogst 1936 door te drijven en verklaart deze rechtsoverdring nietig, zegt voor recht dat de intresten en kapitaalafkorting betaald door de echtelieden Pots in handen van hun mede solidaire schuldenaarster de Belgische Hypotheekkas hen niet ontlasten tegenover de consoorten Lommaert die dus het recht behouden om het geheel van iederen schuldenaar te

eischen ; zegt bijgevolg voor recht dat de voor notaris Van Zeebroeck in dato 9 November 1927 verleenden geldleening regelmatig haar uitwissel zal behouden en dat aanleggers verplicht blijven de uit gezegde akte spruitende verplichtingen stipt te voldoen ;

Verwerpt de vraag van verweerders consoorten Lommaert strekkende tot het hun akte geven van hunne verklaring dat zij het aan de Belgische Hypotheekkas gegeven mandaat herroepen en insgelijks hunnen eisch strekkende tot het hooren verklaren dat de intresten in handen van consoorten Lommaert voortaan moeten betaald worden ;

Geeft akte aan aanleggers dat zij uitdrukkelijk voorbehoud maken van hunne eventuele rechten tegenover ieder der verweerders ;

Veroordeelt de partij consoorten Lommaert en de partij echtgenooten Pots die wederzijds op een gedeelte van hunne aanspraken mislukken ieder tot de helft der kosten.

Verklaart het huidig vonnis niet uitvoerbaar spijs alle verhaal.

(1) In deze zaak had het O. M. hetzelfde advies gegeven als in zake *Robens en consoorten*, advies gepubliceerd in het R. W. 1936, nr 13, beslissing nr 78, kol. 542. In deze zaak heeft de Rechtbank grotendeels dit advies gevolgd, wat niet het geval was in de zaak *Robens*.

Nr 105.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE DENDERMONDE

1e Kamer. — 27 November.

Voorzitter : M. J. Van Ginderachter.

Pleiters : Mrs Piret en Moyersoun.

I. FISCALE WETGEVING. — PROCES-VERBAAL. — GEEN TERMIJN VEREISCHT VOOR HET OPSTELLEN.

II. FISCALE WETGEVING. — COMMISSIONNAIR. — GEEN BEPALING. — VERWIJZING NAAR HET GEWONE RECHT.

III. FISCALE WETGEVING. — BOETEN. — BEVOEGDHEID DER BURGERLIJKE RECHTBANK.

IV. FISCALE WETGEVING. — NIET HOUDEN VAN EEN INKOM-FACTUURBOEK. — VOORTDURENDE OVERTREDING.

V. FISCALE WETGEVING. — VOORRECHT VAN DEN STAAT. — WET VAN 31 JULI 1934 OP DE VOLMACHTEN. — VOORRANG OP AL DE NIET BEVOORRECHTE SCHULDVORDERINGEN.

I. *De termijn waarin een proces-verbaal welk een fiscale overtreding vaststelt, moet worden opgemaakt, is door geene wettelijke bepaling geregeld.*

II. *Het fiscaal recht bepaalt niet wat door een commissienair moet worden verstaan en verwijst derhalve, voor die bepaling naar het burgerlijk en handelsrecht.*

Art. II, 2de alinea van het wetboek der met het zegel gelijkgestelde taxen waardoor de tusschenpersoon persoonlijk geacht wordt kooper en verkoper te zijn, zoo hij aan dengene wiens commissienair hij verklaart te zijn geen rekening doet van den prijs waartegen hij met den anderen contractant is overeengekomen, heeft enkel tot doel de misbruiken te keer te gaan gepleegd door diegenen die zich als

commissiennair aangeven zonder het wezenlijk te zijn.

Dit artikel moet in verband gesteld worden met art. 1993 van het Burgerlijk Wetboek.

III. *De rechterlijke macht mag de boeten door den Directeur der Registratie en Domeinen vastgesteld niet wijzigen maar alleen nagaan of die boeten overeenkomstig zijn met de wet.*

IV. *Het niet houden van een inkomfactuurboek maakt een voortdurende fiscale overtreding uit die geen aanleiding geeft tot een afzonderlijke boete voor elk vastgesteld verzuim wanneer tusschen de verscheidene vaststellingen, geen proces-verbaal aan den overtreder werd beteekend.*

V. *Het Koninklijk besluit van 28 Februari 1935 welk een voorrecht instelt ten voordeele van den Staat voor de invordering van de overdrachtstaxe, intresten en kosten valt binnen de perken der wet van 31 Juli 1934 waarbij aan den Koning bepaalde machten worden toevertrouwd.*

Dit voorrecht heeft den voorrang op al de niet bevoorrechte schuldvorderingen zelfs wanneer deze laatste ouder zijn. Alleen de voorrechten welke op het oogenblik van het in voege treden van dit K. B. bestonden moeten worden geëerbiedigd.

Belgische Staat t/ De Hovre q.q.

Overwegende dat de Belgische Staat, Beheer der registratie en domeinen, de betaling vervolgt van : 1°) 9195,20 fr. voor ontdokene rechten (9995,20 min een uitbetaalde afkorting van 800 frank) ; — 2°) 31.083 fr. 40 voor boeten ; — 3°) vervolgingskosten en interessen ; — dat hij tevens eischt, zich steunende op art. 202/2 van het wetboek der met het zegel gelijkgestelde taksen (art. 53 van het K.B. N° 127 van 28 Februari 1935) dat voormelde taksen, boeten, interessen en onkosten, tot het bevoorrecht passief van het faillissement De Wael zouden worden toegelaten ;

Overwegende dat verweerder volgende betwistingen opwerpt :

1°) de ontduiking van eene som van 3 fr. 50 als taks voor den verkoop van twee bougies i.d. 4 Mei 1933, is niet bewezen daar het proces-verbaal welk het feit vaststelt slechts op 5 October 1934 geregistreerd en verder de overtreding door provocatie uitgelokt werd ;

2°) de bijvoegelijke rechten geëischt op een factuur afgeleverd op 29 Juli 1933 door de firma « Auto-Locomotion » zijn niet verschuldigd, omdat De Wael slechts als commissiennair en niet als kooper en verkoper opgetreden is (art. 11, al. 2 van hoogervermeld wetboek) ;

3°) de overtreding op het Kon. Besl. van 15 Juli 1933 is niet wettelijk vastgesteld, de zoogezegde vaststellingen dagteekenende van 18 September 1933 en het proces-verbaal van 4 October 1934, hetzij meer dan een jaar nadien ;

4°) er wordt 5000 frank boete te veel geëischt, aangezien De Wael tweemaal voor het niet houden van een inkomfactuur beboet werd ; anderzijds mag het beheer niet terugkomen op haar vroeger genomen beslissing de boeten tot 1000 frank te herleiden ;

5°) het art. 53 van het Kon. Besl. van 28 Februari 1935, krachtens welk de Belgische Staat een voorrecht inroept is niet wettelijk en kan, in elk geval, ter zake niet van toepassing zijn.

1° Overwegende dat, hoe wenschelijk het ook weze dat een proces-verbaal kort na de overtreding welke het vaststelt opgesteld worde, er geene wettelijke bepaling het opmaken der processen-verbaal binnen een gestelden termijn oplegt en het laattijdig opmaken van een proces-verbaal dan ook in zich zelf geen reden van nietigheid uitmaakt ; dat aldus de processen-verbaal d.d. 4 October 1934 en geregistreerd binnen den termijn voorzien door art. 20 wet van Frimaire Jaar VII, geldig zijn ; alhoewel zij overtredingen vaststellen welke respectief op 21 Februari 1933, 4 Mei 1933 en 18 September 1933 gepleegd werden ;

Overwegende, verder, dat een proces-verbaal door een agent van het Ministerie van Geldwezen opgemaakt bewijs levert tot het tegendeel bewezen wordt en niets laat vermoeden dat in kwestieus geval de overtreding op onregelmatige wijze uitgelokt werd ;

2°) Overwegende dat luidens art. II van het Wetboek der met het zegel gelijkgestelde taksen, de overdrachtstaks slechts verschuldigd is wegens de overdracht geschiedde van den verkoper aan den koper bij de verkooping die gedaan worden door tusschenkomst van een commissiennair handelende in persoonlijken naam, voor rekening van een van beide contracteerende partijen (al. I) ; de tusschenpersoon wordt geacht persoonlijk koper en verkoper te zijn, zoo hij aan dengene wiens commissiennair hij verklaard te zijn geen rekening doet van den prijs waartegen hij met den anderen contractant is overeengekomen (al. 2) ;

Overwegende dat op 29 Juni 1933 de N.V. « Auto-Locomotion » eene factuur afleverde betrekking hebbende op een voertuig bestemd voor den heer Dokter Sch... te Aalst, waarvan de katalogoprijs 31750 frank bedroeg ; dat op die factuur enkel de factuurtaks werd toegepast en wel op 27750 fr., hetzij op den prijs van 31750 frank verminderd met 4000 frank, zijnde het bedrag van het overeengekomen commissieloon van De Wael ; dat echter het aldus gefactureerd voertuig aan Sch..., aangerekend werd voor eene som van 30.000 frank, vermeerderd met de taks à 7 % op 2.100 frank ;

Overwegende dat het Beheer der registratie en domeinen uit dit verschil van prijs in de twee facturen voorkomende (31.750 frank eenerzijds, 30.000 frank anderzijds) alsook uit het feit dat de factuur van De Wael slechts na de factuur van « Auto-Locomotion » afgeleverd werd en op die laatste factuur geen spraak is van een verkoopprijs van 30.000 frank — afleidt dat De Wael, minstens van fiscaal oogpunt uit, niet opgetreden is als commissiennair maar wel als koper en verkoper, overeenkomstig tweede alinea van art. II en dus de overdrachtstaks had moeten toepassen ;

Overwegende dat dit stelsel gesteund is op een verkeerde verklaring van meergenoemd art. II en namelijk van de woorden « zoo hij (de tusschen-

persoon) geen rekening doet... » ; dat die woorden niet mogen afgezonderd worden van den tekst van art. II welke ertoe strekt eenerzijds de commissiennair van de overdrachttaks te ontlasten (al. I), anderzijds dergelijke ontlasting te weigeren aan diegenen die zich als commissiennair aangeven zonder het wezenlijk te zijn (al. 2) ;

Overwegende dat bij gebrek aan een formeele bepaling van hetgeen door « commissiennair » moet worden verstaan, men aannemen moet dat het fiscaal recht, impliciet, naar de desbetreffende bepaling van het burgerlijk en handelsrecht verwijst en wel namelijk naar art. 1993 van het Burgerlijk Wetboek ;

Overwegende dat het vaststaat dat De Wael een commissiecontract met « Auto-Locomotion » gesloten heeft waarbij hij zich o.a. verplichtte een aantal voertuigen in een bepaald gebied aan den man te brengen aan een prijs die den catalogoprijs niet zou te boven gaan en mits een op voorhand vastgestelde commissie ; dat hij dus altijd in staat moest zijn met zijn commissiegever rekening te doen en namelijk bij middel van facturen, kwitantien... te bewijzen dat hij, boven zijn commissieloon, geen ander voordeel uit de verrichting opgestreken had ; dat verweerder dus ontegensprekelijk én op burgerlijk én op fiscaal gebied als commissiennair moet aanzien worden ;

Overwegende dat het zonder eenig belang is ten opzichte van het behoud van de hoedanigheid van commissiennair, dat het rekening doen voor of na den verkoop plaats grijpt, noch dat de commissiennair een deel van zijne commissie prijs geeft op voorwaarde, eenerzijds, dat hij tot het rekeningdoen gehouden weze, anderzijds, dat de verzaking aan een deel van het commissieloon met de minstens taciete toestemming van den commissiegever geschiedde en de commissiennair den door de commissiegever vastgestellten verkoopprijs — commissie niet inbegrepen — naar goeddunken niet moge verminderen of vermeerderen.

Overwegende dat nauwelijks dient opgemerkt dat verweerder zich nooit als eigenaar van het door zijn tussenkomst verkochte voertuig gedragen heeft ; dat de eigendom van dit voertuig naar de bewoording zelf van het commissiecontract, rechtstreeks door de maatschappij « Auto-Locomotion » aan Sch... overgemaakt werd ;

3°) Overwegende dat het niet houden van een inkomfactuurboek een voortdurende fiscale overtreding uitmaakt die geen aanleiding geeft tot een afzonderlijke boete voor ieder verzuim door de agenten van het Ministerie van Geldwezen vastgesteld, wanneer tusschen de verscheidene vaststellingen die kort op elkaar kunnen volgen, geen proces-verbaal aan den overtreder werd betekend ; dat aldus, ter zake, slechts een boete diende te worden toegepast daar, zoo het gebrek aan inkomfactuurboek tweemaal vastgesteld werd op 21 Februari 1933 en op 18 September 1933, de processen-verbaal slechts op 4 October 1934 werden opgemaakt ;

Overwegende, verder, dat de toegepaste boeten overeenkomstig zijn met de wet ; dat hun bedrag

vastgesteld werd door den Directeur der registratie en domeinen, te Gent, handelende krachtens een opdracht van machten gegeven door den Minister van Financiën ; dat de Rechtbank aldus niet vermag het bedrag der boeten te verminderen noch te beletten dat het Beheer een vermindering van boete van zulke voorwaarden die het geraden acht, afhangend maakt ; —

4°) Wat het voorrecht betreft :

Overwegende dat de wet van 31 Juli 1934, krachtens welke het Kon. Besl. van 28 Februari 1935 genomen werd in art. I (I a) bepaalt dat de Koning door middel van besluiten : de wetten betreffende de belastingen, taksen en accijnzen, geheven ten bate van den Staat kan wijzigen of aanvullen en inzonderheid den grondslag, de wijze van inning en het bedrag van de belastingen herzien, de procedure op administratief gebied evenals in betwiste zaken omwerken, alle gepaste maatregelen treffen om het bedrog te beteugelen ;

Overwegende, dat het instellen van een voorrecht ten voordeele van de staatsschatkist onbetwistbaar in de termen van de aldus bepaalde machten valt en het Kon. Besl. van 28 Februari 1936 dan ook wettelijk is ;

Overwegende dat verweerder nog opwerpt dat het Kon. Besl. van 28 Februari 1935 geen voorrecht heeft kunnen doen ontstaan ten nadeele van de andere schuldeischers, die, voor dat het besluit ontstond, met den gefailleerde hebben onderhandeld ;

Overwegende dat, inderdaad, naar luid van art. 15 der wet van 16 December 1851 op de voorrechten en hypotheeken, de staatsschatkist geen voorrecht kan bekomen ten nadeele van de rechten voorheen door derde personen verkregen ;

Maar overwegende dat een bevoorrechte schuldeischer op al de niet bevoorrechte schuldeischers den voorrang moet hebben zelfs wanneer de titels dezer laatste ouder zijn ; dat het aangehaalde artikel 15 der wet van 16 December 1851 in dien zin moet uitgelegd worden dat, wanneer een wet een voorrecht ten bate van de Staatsschatkist in het leven roept, de *voorrechten* welke op het oogenblik van het in voege treden van deze wet bestonden, moeten worden geëerbiedigd (Martou, Boek II, N° 309; Lepinois, Des Privilèges, B. II, N° 522) ;

Overwegende dat, in zake, de schuldeischers van De Wael chirographaire schuldeischers zijn die geen aanspraak konden maken op een *verworven* voorrecht op het oogenblik dat de Staatsschatkist haar voorrecht heeft doen gelden, vermits De Wael slechts op 4 October 1935 failliet verklaard werd ;

Overwegende dat art. 14 van het Kon. Besl. van 27 Maart 1930 het voorrecht en de hypotheek heeft afgeschaft voor de invordering der boeten ;

Overwegende dat het overige van aanleggers eisch door verweerder niet betwist is ;

Om deze redenen, de Rechtbank, alle verdere en tegenstrijdige besluitselen als ongegrond van de hand wijzende, zegt voor recht dat de gevorderde sommen door verweerder verschuldigd zijn bij uitzondering van de som van 624 fr. 30, geëeischd wegens bijgevoegde rechten in ver-

band met een factuur op 29 Juni 1933 door de firma « Auto-Locomotion » aan den gefailleerde De Wael afgeleverd en de hiermede in betrekking staande boete van 1248 fr. 60 ; zegt dat de boete voor het niet houden van een inkomfactuurboek slechts eenmaal verschuldigd is ;

Verklaart wettelijk het door aanlegger ingeroepen art. 53 van het Kon. Besl. van 28 Februari 1935 welk door de invordering van de taks, interessen en kosten ten voordeele van den Staat een voorrecht en een wettelijke hypotheek instelt ;

Zegt dat aanlegger met recht dit voorrecht in het litigieus geval inroept uitgenomen wat betreft de boeten waarvoor krachtens het Kon. Besl. van 28 Maart 1936 het voorrecht afgeschaft werd ; dienvolgens, veroordeelt verweerder qq. om aan aanlegger te betalen :

wegens verschuldigde rechten : acht duizend vijf honderd zeventig frank, 90 9195,40 — 624,30) ;

voor de boeten : vier en twintig duizend acht honderd vier en dertig frank, 80 (31.083,40 — 6.248 fr. 60) ;

de vervolgingskosten : vijf honderd en twaalf frank 75 (63 en 449 fr. 75) ;

de interessen à 4 % op 8570 fr. 90 sedert 7 Juni 1935 tot den dag der betaling ;

Geeft akte aan eischer hiervan dat hij onder de voorwaarde in zijn besluitschrift dd. 14 October 1936 gesteld, er in toestemt de boete op duizend frank te verminderen ;

Verklaart goed en geldig het dwangschrift waarvan in dagvaardig spraak is voor de hierbovenvermelde bedragen ;

Zegt dat voor de invordering van deze taksen, interessen en kosten, — doch niet voor de boeten — de Staatsschatkist een algemeen voorrecht heeft op al de roerende goederen en een wettelijk hypotheek op al de onroerende goederen van den gefailleerde De Wael en dienvolgens op de goederen afhangende tot de drie vierden der gerechtskosten ; de ge-

Ontzegt aan aanlegger het meer gevorderde ;

Veroordeelt aanlegger tot een vierde en verweerder tot de drie vierden der gerechtskosten ; de gerechtskosten op taxaat ;

Verklaart onderhavig vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande alle verhaal en zonder borg, uitgenomen wat de kosten betreft.

Nr 106.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE BRUGGE

9 Juli 1935.

Voorzitter : M. Vandepitte.
Referendaris : Mr Edm. Maertens.
Pleiter : Mr Muylle.

VERKOOP. — ALGEMEENE VERKOOPSVOORWAARDEN OP FACTUUR VERMELD. — LAAT-TIJDIGE VERZENDING.

VERKOOP. — MUNTONTWAARDING. — REDEN TOT VERBREKING.

De laattijdige verzending van een factuur kan een

geschreven overeenkomst niet wijzigen, die, gesloten werd, zonder verwijzing naar algemeene voorwaarden op facturen gedrukt.

De rechtbank moet een koop vervullen verklaren, bij ontwaarding van den frank, wanneer zij uit de omstandigheden van de zaak afleidt, dat partijen den koop niet zouden gesloten hebben, indien zij deze ontwaarding voorzien hebben.

Gebroeders Claeys t/ Hollebecq.

Aangezien eischeres de ontbinding, ten verweerder's ongelijke, vraagt van een koop van 10.000 ketens, onder partijen gesloten op 26 Juli 1934, en zijne veroordeeling tot de betaling van 12.150 fr. schadevergoeding ;

Aangezien verweerder beweert dat de Rechtbank van Brugge onbevoegd is om reden van de plaats, omdat verweerder te Brussel woont, de leveringen aldaar betaald werden, dat de facturen de bevoegdheid van de rechtbanken van Brussel bedingen en dat de ingeroepen koopvoorwaarden van eischeres niet toepasselijk zijn op de ontbinding van een koop ;

Aangezien verweerder op 26 Juli 1934 de bestelling van eischeres bevestigde ; dat eischeres op 28 Juli op hare beurt een bevestiging opzond die nieuwe wijzigingen aan de overeenkomst behelsde, waarborg tegen daling, inkomrechten ten laste van verweerder en verandering van de bestelde hoeveelheid ;

Dat verweerder alles op 31 Juli aanvaardde ; dat eischeres nochtans op 1 Oogst een bevestiging van zijne firma vroeg, waarop verweerder antwoordde dat hij het gansch eens was met deze bestelling en dat de bevestigingen bij hem gedaan werden ;

Aangezien hieruit blijkt dat de koop te Zedelghem gesloten werd, waar verweerder's aanvaarding driemaal toekwam ; dat de verbintenis van leveren aldaar ontstaan is ;

Aangezien deze koop gesloten werd zonder verwijzing naar facturen en zonder aanduiding van de algemeene voorwaarden van verweerder, die slechts een maand later door de verzending van een factuur medegedeeld werden ;

Dat de overeenkomst reeds lang afgesloten was en niet meer kan gewijzigd worden door verweerder's eenzijdige verklaring ;

Aangezien de algemeene voorwaarden van eischeres zonder belang zijn, daar zij enkel betrekking hebben op hare verkoopen en niet op hare aankopen ;

Aangezien deze rechtbank dus bevoegd is ;

Ten gronde :

Aangezien verweerder opwerpt dat de overeenkomst van 26 Juli door eischeres op 28 Juli gewijzigd werd, zooals hierboven opgemerkt ; dat zij deswege niet meer bestaat en dat de latere bestellingen met haar in geen verband staan ;

Aangezien deze wijzigingen door verweerder aanvaard werden, zooals hierboven aangetoond en een geheel uitmaken met de eerste overeenkomst ;

Aangezien het ook niet waar is dat de koop moet als ontbonden beschouwd worden omdat eischeres

geen levering van 2000 ketens ineens en in een gewoon tijdperk genomen heeft;

Dat zij 2.000 ketens niet ineens moet nemen en de hoeveelheid mag bestellen naarvolgens hare behoeften; doch dat verweerder haar nooit in vertoef stelde om hare bestellingen te verhaasten, zoodat men niet mag veronderstellen dat zij te lang erna draalde;

Aangezien verweerder doet opmerken dat eischeres tot 1 December slechts 3250 ketens deed komen en nadien niets meer tot daags na de ontwaarding van den frank, toen zij bij hoogdringendheid 3500 ketens vroeg. Dat de koop op dit oogenblik aan de vorige bedingen niet meer kon uitgevoerd worden, daar de ontwaarding een verschil van prijs van 40 % medebracht, dat dit onvoorzien toeval de vernietiging van den koop of een aanpassing van de prijzen moet veroorzaken;

Gezien de art. 1156, 1134, 1150 en 1773 B. W.;

Aangezien een overeenkomst de uitkomst is van de samenloopende toestemming van de partijen, zoodat zij verplicht zijn tot het voorwerp van hunne toestemming;

Dat het hierdoor aan elke partij toegelaten is, den last van een buitengewone en onvoorziene gebeurtenis te verwerpen dat den inhoud van de overeenkomst komt bederven;

Dat het immers niet mogelijk is iets te willen dat niet kon voorzien worden en ook niet gemeend werd;

Aangezien de rechter de gevolgen van de over-eengekomen bedingen mag verwerpen, wanneer het klaarblijkelijk is dat partijen ze zouden uitgesloten hebben, indien zij deze hadden kunnen voorzien;

Aangezien verweerder aanvaardde de ketens aan den prijs van 5 frank te verkoopen, omdat de waarde van den Belgischen frank vast stond tegenover den Franschen frank, maar stellig zou geweigerd hebben op dezen prijs een vermindering van 40 % toe te staan;

Dat deze ketens immers in Frankrijk gemaakt worden en dat de facturen dat elke levering uit Frankrijk kwam en een inkomrecht moest betalen;

Aangezien eischeres vruchteloos opwerpt dat zij met verweerder gehandeld heeft en niet met zijn fabrikant;

Dat zij zoo goed wist dat deze koopwaar door den Franschen fabrikant moest geleverd worden, dat zij in het eerst een bevestiging van dezen fabrikant opeischte, en niet zeer goed scheen te weten met wien zij overeengekomen was;

Dat zij dus van in den beginne wist dat zij een Fransche koopwaar moest ontvangen, en die van uit Frankrijk moest geleverd worden;

Aangezien de koop door de ontwaarding van den frank vervallen is;

Dat de vordering tot ontbinding van den koop door verweerder's schuld zonder grond is;

Om deze redenen,

De Rechtbank, verklaart dat zij bevoegd is om reden van de plaats om te wijzen;

Rechtdoende ten gronde, verwerpt de vordering als ongegrond;

Veroordeelt eischeres tot de gedingskosten;
Vonnis uitvoerbaar bij voorraad niettegenstaande de tegenstel of beroep en zonder borgstelling.

INGEZONDEN BIJDAGEN

WEGENISVRAAGSTUKKEN

VII.

VERLOVEN EN VERGUNNINGEN OP DE WEGENIS.

Alhoewel de Wegenis, zooals gansch het openbaar domein onvervreemdbaar is, is zij nochtans vatbaar voor gebruiken en bezettingen, die met den aard en de bestemming van den openbaren weg overeenstemmen. Om maar enkele voorbeelden aan te halen, die ieder-een kent, ondervinden wij dat er in den ondergrond onzer straten, gasleiding; elektrische stroom; drijfkracht- en waterkanalisaties worden aangelegd; op hunne oppervlakte, loopen tramlijnen, worden er dagbladkramen, stoelen en tafels geplaatst. Op de waterwegen bestaan er loopbruggen en veerponten, bezitten de nijverheidsmaatschappijen, waterafnamen en watermolens. Het valt buiten betwisting dat deze gebruiken en bezettingen, die voor degenen die ze uitbaten echte voordeelen uitmaken, niet mogen gebeuren zonder de voorafgaandelijke toelating van de bestuurlijke overheid. In zake Groote Wegenis te lande, d.w.z. de groote verbindingswegen en inzake Waterwegen, d.w.z. de stroomen, vaarten en bevaarbare waterlopen, zal de toelating, na tusschenkomst der Gemeente, doorgaans uitgaan van den Staat en inzonderheid van het Beheer van Bruggen en Wegen. In zake Kleine Wegenis, d.w.z. de stedelijke of landelijke wegenis, zal de toelating gegeven worden door de Gemeente, op wier bodem de gebruikte straten of wegen zich bevinden, en meer bepaald, door het Kollege van Burgemeester en Schepenen voor wat betreft de wegenisverloven, en door den Gemeenterad, voor wat betreft de vergunningen. (Marcotty. Voire Publique, blz. 9-10).

I. — In rechte onderscheidt men, inderdaad, twee soorten van gebruik op de wegenis: het Wegenisverlof en de Vergunning. (Genot. De l'Utilisation Privative du Domaine Public. blz. 9-10. Williquet. Loi Commu. blz. 232. nota). Het wegenisverlof kan eene normale of abnormale bezetting uitmaken. De normale bezetting wordt in 't algemeen beschouwd als de eerste graad van het privaat gebruik op de openbare wegenis. Zij kenschetst zich door eene bestendige of periodische bezetting van een deel der oppervlakte van den openbaren weg door roerende goederen, doch zonder inbeslagneming van den bodem. De houder van een verlof tot normale bezetting bezet steeds hetzelfde deel eener straat, maar hij oefent geen werk uit op den bodem, verandert hare oppervlakte niet en vestigt geene constructies in den ondergrond. Zoo gelden de verschillende soorten stationnementen, het stilstaan van taxirijtuigen en huurkoetsen, het uitstallen van waren en vruchten op de markt. Als gevallen van normale bezetting worden nog beschouwd, het oprichten van dagbladkramen op de openbare plaatsen, het zetten van terrassen in plankenvloer, tafels en stoelen op de voetpaden en de lanen. De tweede graad van het privaat gebruik is de abnormale bezetting, die zich

kenschetst door eene inbeslagneming van den bodem der wegenis. Wanneer de houder van een verlof tot normale bezetting den bodem onaangetast laat, is de drager van een verlof tot abnormale bezetting, integendeel, gemachtigd de oppervlakte van de straat te wijzigen en in haren grond constructies te vestigen. Dit gebeurt namelijk wanneer de Gemeente aan de aanpalende eigenaars toelaat, aan hunne gebouwen uitsprongen te hebben, zooals balkons, traptreden, zul- len, pilaren of keldergaten, die op de straat uitsteken en een deel van haren ondergrond in beslag nemen. Krachtens art. 90, 7° en 8° der Gemeentewet worden zulke toelatings steeds gegeven door het Kollege van Burgemeester en Schepenen. In de meeste gevallen geschiedt dit, samen met het aanduiden der rooilijn en de goedkeuring van de ontworpen gebouwen. (Marcaty. Voirie. n° 6. Valerius. Organisation des Communes. t. II bl. 73. n° 2 en 3). Dit is ook het geval, wanneer aan een nijveraars wordt toegelaten op een steenweg, een nijverheidspoor te leggen om twee deelen zijner uitbating in verbinding te stellen. In zake Waterwegen is het bouwen van een watermolen in het bed van een stroom, een geval van abnormale bezetting, wanneer, integendeel, eene eenvoudige waterafname, als een geval van normaal gebruik wordt aanzien.

Welke is de rechtstoestand dezer Wegenisverloven? Onbetwistbaar kunnen de houders van zulkdanig verlof tegenover derden de toelating inroepen, welke zij van de bestuurlijke overheid hebben bekomen. Zij kregen van de bevoegde overheid de toelating den openbaren weg op bepaalde wijze te gebruiken; derden moeten dan ook hun recht eerbiedigen en bij krenking dezer regelmatig toegekende voordeelen, zullen hunne houders zich tot de Rechtbanken mogen wenden om verbod te hooren uitspreken aan gemelde voordeelen inbreuk te plegen en desgevallend, de geleden schade te doen herstellen. Doch, tegenover de Openbare besturen, Staat of Gemeente, die hun de toelating gaven, bekomen de verlofhouders niet het minste recht op den openbaren weg. (Marcq. Responsabilité de la Puissance Publique, n° 148. Genot. De l'Utilisation. priv. Dom. Publ. bl. 13). Op de wegenis verwierven zij geen zakelijk recht. Inderdaad, het openbaar domein is onvervreemdbaar en staat als dusdanig buiten alle mogelijke verhandeling. De Administratie, die de wet moet naleven zoowel als een gewoon burger, moet deze onvervreemdbaarheid eerbiedigen en dienvolgens, zoolang een bepaald goed deel maakt van het openbaar domein, kan zij er geene zakelijke rechten op toekennen. Om dezelfde reden, omdat de wegenis buiten den handel staat, is eene verhuring van haar bodem niet denkbaar. Alles wat de Administratie kan doen, is tijdelijke herroepbare gebruiken toelaten; dit is het logisch besluit dat men moet trekken uit de hooger aangehaalde beginsels. Het feit dat de verlofhouders op den openbaren weg geen recht bezitten, heeft voor gevolg dat zulke toelatings op alle oogenblikken terug kunnen worden ingetrokken. Deze toelatings zijn uiteraard herroepbaar en geven aan hunne houders geen verworven recht. Ten allen tijde, zelfs na het verstrijken van het termijn der langste verjaring, zal de Bestuurlijke Macht het wegnemen mogen vorderen der voorwerpen op den openbaren weg geplaatst of der werken krachtens hare toelating op den bodem of in zijn ondergrond uitgevoerd. (Bernimolin. Institut. Comm. et Prov. t. II. bl. 252 tot 254. Cass. 24 Jan. 1898. Pas. 98. I. 74. Cass. 19 April 1889. Pas. 89 I. 189. Cass. 22 Jan. 1883. B. J. 83, 1129 Luik, 29 Apr. 1903. B. J. 03. 708. Luik, 8 Maart, 1889. Jur. Liège. 89, 105. Brussel, 9 Apr. 1882. P. 83.II.220).

Maar, indien de dragers van een wegenisverlof op den bodem zelf geen recht bezitten, hebben zij dan tegenover de openbare besturen geen recht « ex contractu », waaruit een recht tot schadevergoeding zou spruiten bij intrekken der toelating? Evenmin als een zakelijk recht. Tusschen de Gemeente of de Staat die de toelating gunt, enerzijds, en den verlofhouder, anderzijds, is er geene overeenkomst gesloten. Het verleen van een wegenisverlof is een eenzijdige daad van de bestuurlijke macht, waarbij zij aan burgers of maatschappijen, toelaat tijdelijk een deel der wegenis te bezetten om er een privaat nut uit te trekken. Wat gebeurt er in werkelijkheid? Private personen of vennootschappen dienen eene aanvraag in ten einde een bepaalde toelating te bekomen. Zoo het Kollege van Burgemeester en Schepenen of het Beheer van Bruggen en Wegen het goed oordeelen, geven zij de toelating. Meer doet de bestuurlijke overheid niet. Van zijn kant, gaat de begunstigde geene verbintenis aan. Hij onderwerpt zich eenvoudig aan het betalen eener belasting, welke de Gemeente gewoonlijk heft ten titel van vergoeding wegens het toekennen van het verlof. Daar het heffen eener belasting een daad is van de openbare macht, waarbij de toestemming van een bepaald burger niets heeft mede te maken, kan er niet gesproken worden van eene overeenkomst nopens het vereffenen dezer belasting. De drager van een wegenisverlof heeft noch recht « in re », noch recht « ex contractu ». (Genot. loco citato, bl. 13. Valerius. Concessions et Régies. t. I. bl. 157. n° 3).

Dan stelt zich de vraag of de burger, wiens regelmatig verleende toelating werd ingetrokken, van den Staat of de Gemeente schadevergoeding kan vorderen en zich ten dien einde tot de Rechtbanken kan wenden. De stedeling, wiens traptreden of zuilen op de straat uitspringen of waarvan de keldergaten op hare oppervlakte zijn gevestigd, de herbergier die een terras in plankenvloer op een voetpad heeft gelegd, de nijveraars die een watermolen of eene waterafname in den stroom bezit, de fabrikant die een uitbatingsspoorweg op de straat laat rijden, de eigenaars die op een stroom een veerpont bezit om twee deelen zijner goederen te verbinden, al deze burgers wien misschien groote schade wordt berokkend door het intrekken der toelating, hebben die niet het minste recht op schadevergoeding van wege de Administratie? Zij kunnen zich misschien wenden tot de hogere bestuurlijke overheden om langs dien omweg de genomen beslissing te doen vernietigen; maar, alleszins, kunnen zij zich niet tot de Rechtbanken richten om de bestuurlijke beslissing te niet te doen. Dit is in België niet mogelijk, daar de scheiding van machten door de Grondwet gehuldigd zich hiertegen verzet. Hebben de Rechtbanken dan ten minste het recht aan den verlofhouder schadevergoeding toe te kennen, indien de intrekking is geschied zonder ernstige redenen of in voor hem benadeelde omstandigheden? Een deel der Rechtsleer en het grootste gedeelte der Rechtspraak zijn van oordeel dat in geen geval door de Openbare Besturen schadeloostelling dient uitbetaald. Wanneer de Gemeente het wegenisverlof intrekt, zeggen zij, doet zij niets anders dan gebruik maken van haar recht. Het recht dat de houders der toelating bezitten vormt een « precarium » en is aldus steeds herroepbaar. De Gemeente heeft de toelating verleend door een eenzijdige daad; door een eenzijdige daad kan zij de vroeger gegeven toelating intrekken, want, daar er geene overeenkomst werd gesloten, heeft zij op zich geene verplichting genomen en dan ook kan van haar geene schadeloosstelling worden gevorderd. (Marcq. Respon-

sab. Puiss. publique. bl. 193 ; Giron. Dicet. Dr. Admin. t. III. Grande Voirie. n° 15 ; Répertoire Prat. Drt Belge. Concession n° 21 ; Besluiten Procureur Generaal Mestdach de ter Kiele voor Verbreking, 4 Juli 1889. P. 89. I. 269 ; Cass. 17 Juli, 1884. P. 84. I. 275 ; Gass. 24 Jan. 1907. P. 07 I. 95). Aan dit beginsel der herroepbaarheid zonder vergoeding wordt door de aanhangers van dit stelsel maar eene uitzondering toegestaan ten gunste van de gebouwen, die dagteekenen van het Oud Regiem en dit op grond van het vroeger gewoonterecht onzer streken (Montigny constructions en saillie sur la Voie Publique. R. A. 1902, bl. 49 tot 57).

Indien men dit strenge stelsel aanvaardt, komt men tot het eigenaardig gevolg dat er in feite geen verschil bestaat tusschen iemand die een openbaren weg bezet krachtens eene regelmatig verleende toelating en iemand, die zonder toelating een deel van een weg inpalmt. De eene zooals de andere kan zich op alle oogenblikken het gebruik van den weg zien ontnemen. Verder ook levert men de burgers over aan de willekeur der Openbare Besturen, wat in ons land, bij gebrek aan Raad van Staat of Hof der Bestuurlijke Geschillen, zeker niet zuiver theoretisch is. Het is gedreven door deze redenen dat de meeste rechtschrijvers eene andere stelling hebben aangenomen. (Marcotty. Voirie. bl. 13 ; Valerius. Conces. et Régies. T. I. bl. 245. nrs 2 en 3 ; Genot. Util. priv. dom. publ. bl. 14-15). Deze tweede stelling redeneert als volgt : Indien het waar is dat er tusschen de Administratie en den verlofhouder geene overeenkomst werd gesloten, heeft de Administratie toch door eene eenzijdige daad hare toestemming gegeven aan het gebruik of de bezetting aan den verlofhouder toegekend. Deze bestuurlijke toestemming brengt met zich mee van wege de Openbare Besturen, eene verbintenis « abstinendi aut non faciendi », eene verbintenis tegen de toegekende toelating niets te doen. De Bestuurlijke overheid, als onafhankelijke macht en beheerster van het openbaar domein, kan wel, zoo zij het nuttig oordeelt, de toelating intrekken, maar daar zij te kort komt aan hare verbintenis bepaald verleend gebruik te vrijwaren, zal de beroofde verlofhouder zich tot de Rechtbank mogen wenden om schadeloosstelling te eischen. Deze oplossing, die logisch en billijk schijnt, is spijtig genoeg door de Rechtspraak nog niet gevolgd, alhoewel zij strookt met de sedert 1920 door het Hof van Verbreking aangenomen stelling nopens de Staatsverantwoordelijkheid. Het is onbetwistbaar dat redenen van algemeen belang het intrekken kunnen eischen van bepaalde toelating. Het verzekeren van de veiligheid op den openbaren weg, het gemak van het verkeer, het behoud in goeden staat der wegenis, het uitvoeren van werken kunnen eene intrekking wettigen. Tegen uitoefenen van de opdracht om het algemeen welzijn te vrijwaren en te bevorderen, kunnen private belangen niet opwegen. Maar, als in het uitoefenen dezer opdracht, de Staat of de Gemeente private belangen schaadt, die zij aan burgers of vennootschappen hebben toegekend, hoeven zij de door hun veroorzaakte schade te herstellen.

II. — Naast de Wegenisverloven, bestaat er eene derde soort bezetting van den openbaren weg, d.i. de vergunning. De vergunning op de wegenis is de daad waarbij de openbare macht in de uitoefening harer politieke opdracht, aan een burger of een vennootschap, door overeenkomst het recht verleent op den openbaren weg een dienst van algemeen nut te stichten of uit te baten. Er wordt hier niet gesproken van wat genoemd wordt, de domaniale of koloniale vergunningen, die met de vergunningen op de wegenis

weinig gemeens hebben ; het zijn overeenkomsten waarbij de Staat aan bepaalde maatschappijen het recht toekent zekere natuurrijkdommen of zekere gebieden uit te baten, b.v. in Kongo. De eigenlijke vergunning verschilt van het wegenisverlof onder twee opzichten. Beiden vinden, weliswaar, hun oorsprong in de bevoegdheid der bestuurlijke macht, aan burgers rechten toe te staan, die zij vereenigbaar acht met de openbare bestemming der wegenis. Maar, wanneer het wegenisverlof verworven wordt door eene eenzijdige daad van de Administratie, ontstaat de vergunning uit eene vrij gesloten overeenkomst tusschen burgers of maatschappijen enerzijds, den Staat of de Gemeente anderzijds. Wanneer de houders van een eenvoudig wegenisverlof rechtstreeks een persoonlijk nut haalt uit de toelating hem door de Administratie verleend voorloopig een deel van den openbaren weg te bezetten, gebruikt de vergunninghouder veeleer de wegenis om een dienst van openbaren nut te verzekeren, dien hij op zich heeft genomen volgens een stipt na te leven lastenkohier. Wanneer de wegenisverloven meest als voorwerp hebben, het tijdelijk bezetten van den openbaren weg met roerende goederen of uitsprongen van gebouwen en maar een gering deel der wegenis in beslag nemen, hebben de vergunningen meest als voorwerp het verdeelen van water, gas en electriciteit, het vergemakkelijken der verbindingen door het aanleggen van tram- en autobuslijnen en veronderstellen zij bijna allen groote werken in den ondergrond van den bodem. Daar zij alzoo beslag leggen op een groot gedeelte der wegenis, hebben zij, derhalve wegenisverloven noodig, die in de vergunning worden begrepen. (Valerius. Concessions. T. I. n° 1 ; Marcotty. Voirie n° 5).

De gebruiken en bezettingen toegelaten en erkend door vergunning vormen in den hoofde van hunne houders rechten van burgerlijken aard, welke zij kunnen doen gelden zoowel tegenover derden als tegenover de Administratie zelf. In tegenstelling met het eenvoudig wegenisverlof, wiens drager dikwijls tot het minste recht wordt ontkend, zijn Rechtsleer en Rechtspraak volledig accoord om te oordeelen dat de vergunninghouder waarlijk drager is van rechten door eene rechtsvordering gestaafd. Zijne rechten vinden hun oorsprong in de overeenkomst waarbij hem den openbaren dienst ten titel van vergunning werd toegekend, want men staat hier werkelijk tegenover een kontrakt tusschen de Openbare Besturen en de burgers. (Cass. 14 Juni, 1915. P. 15-16, I. 319 ; Cass. 5 Febr. 1914. P. 14. I. 91 ; Cass. 30 Apr. 1908. P. 08. I. 167 ; Genot. Util. priv. Dom. publ. bl. 10 tot 12 en 15 tot 18 ; Marcq. Resp. Puiss. Pub. n° 149 ; Valerius. Organ. Respons. Comm. t. III. bl. 206. n° 1). De Gemeente b.v. kent aan bepaalde maatschappij het recht toe, op den steenweg eene tramlijn te laten loopen, in den ondergrond kanalisaties van water of gas te zetten. Zij verzekert haar dit gebruik voor een beperkt termijn en verplicht zich tevens in de meeste gevallen aan geen andere mededingende maatschappij dergelijke voordeelen toe te kennen. De vergunninghouder verplicht zich van zijn kant aan de Gemeente jaarlijks eene vaste of met de winst evenredige vergoeding uit te keeren ; hij zal zich verbinden water, gas of electriciteit te leveren aan vooraf bedongen prijzen ; de prijzen zullen getarifeerd worden en niet mogen verhoogd zonder de toestemming van de verguuninggeefster. Tusschen de uitbaterende maatschappij en de Gemeente vormen zich aldus een geheel van verplichtingen, waarvan de eene de tegenhanger is van de andere. Ontegensprekelijk spruiten de rechten van den vergunninghouder uit eene overeenkomst.

Doch, dit zegt ons niet welke de aard dezer rechten is. Heeft de vergunninghouder een recht «in re» of een recht «ex contractu»? Al de redenen ingeroepen om het karakter van zakelijk recht te ontkennen aan de wegenisverloven, gelden voor de vergunning. Men heeft soms gesproken van erfpacht; de vergunninghouder zou moeten beschouwd worden als erfpachter van een deel der wegenis. Dit dient uitgesloten, daar erfpacht een zakelijk recht is zooals de andere. De vergunninghouder bezit geen zakelijk recht op den openbare weg. (Vauthier. Dr. Administr. bl. 277; Marcotty Voirie. n° 12; Cass. 17 Maart, 1924. P. 24. I. 256). Niettegenstaande het begrip van openbaar domein en het begrip privaats zakelijk recht onverenigbaar zijn, hebben menige rechtschrijvers getracht aan het recht van den vergunninghouder een zakelijk karakter te geven (Valerius. Concess. t. I. bl. 122 tot 136 tegen zijne vroegere stelling in Org. Resp. Communes, t. III. bl. 207; Répert. Pr. Dr. Belge. Concession, n° 48). Zij steunen zich vooral op het feit dat de bezitsvordering meermaals aan den vergunninghouder werd erkend en hieruit besluiten zij dat hij een zakelijk recht uitoefent. Voortgaande op dit begrip beschouwen deze rechtschrijvers het recht van den vergunninghouder als een herroepbaar zakelijk recht. In principie, kan het uitoefenen der bezitsvordering in den hoofde van den vergunninghouder niet aangenomen worden. Inderdaad, de verjaarbaarheid van het uitgeoefend recht is de maatstaf der bezitsvordering, want, krachtens art. 4 der wet van 1876 nopens de Bevoegdheid, mag deze slechts worden ingespannen indien het bezit tot verjaring kan leiden. Welnu, hoe langdurig het bezit ook zij, kan het in het huidig geval onmogelijk tot verjaring leiden, vermits het openbaar domein onvervreemdbaar is. Indien door zekere Rechtspraak aan de vergunninghouders de bezitsvordering wordt toegekend, is het niet omdat zij een zakelijk recht hebben verworven, maar omdat zij deze vordering uitoefenen als lasthebbers van den Staat of de Gemeente, die hun de vergunning schonk. Wanneer een derde inbreuk pleegt op de rechten van den vergunninghouder zal deze de bezitsvordering mogen inspannen omdat hij van de Bestuurlijke macht hiertoe delegatie kreeg; zoodoende handelt hij, immers, niet alleen in zijn eigen belang, maar tevens in het belang van de Administratie, waarvan de rechten worden gevrijwaard. Het is omdat hare rechten worden geschonden, wanneer de belangen van den vergunninghouder worden aangetast dat er van wege de Bestuurlijke macht, stilzwijgende delegatie geschiedt. Zonder deze afvaardiging, zou het uitoefenen der bezitsvordering in den hoofde van den vergunninghouder iets volkomen onjuridisch zijn. (Wodon. Traité de la Possession. t. II n° 373; Pasicrisie 1886, blad 194 Nota; Cass. 18 Juli, 1878. P. 78. I. 361). Verder, verliezen de voorstanders van de tegenovergestelde stelling uit het oog dat de herroepbaarheid het begrip van zakelijk recht gansch ontzenuwt, daar zij het karakter van tegenstelbaarheid tegenover iedereen wegnemen, dat juist het zakelijk recht kenschetst; een herroepbaar zakelijk recht is er geen.

Wij moeten aldus besluiten en zeggen dat de vergunninghouder niet het minste recht op den openbaren weg bezit, zoodat sensa stricto de Administratie steeds het recht heeft het volledig gebruik der wegenis te hernemen en de vergunning alzoo te niet te doen. Uit het feit dat er door de vergunning geen zakelijk recht wordt gegund, spruit een belangrijk gevolg. In art. 76 der Gementewet, worden immers, de voorwerpen opgesomd, die na beraadslaging van den Gemeenteraad en advies van de Bestendige Afvaardiging,

aan de bekrachtiging des Konings moeten worden onderworpen. Hiertusschen staat vermeld de vreemding van een deel van het gemeentelijk domein. Daar zulks bij verleenen eener vergunning niet het geval is, zal het toekennen eener vergunning enkel door de Bestendige Deputatie hoeven te worden bekrachtigd om geldig te zijn. (Giron. Dict. dr. Administr. Concession. bl. 220, kol. II; Marcotty. Voirie. bl. 19).

Welke is de sanctie van het recht aan den vergunninghouder toegekend? De vergunninghouder zal zich niet tot de Rechtbanken mogen wenden om aan de bestuurlijke macht te doen bevelen de verleende vergunningen te eerbiedigen en te vrijwaren. Doch, de vergunning heeft het voorwerp uitgemaakt eener regematige overeenkomst tusschen de Administratie en den vergunninghouder. Deze zal dan ook bij ongeoorloofd verbreken der overeenkomst ontegensprekelijk het recht hebben de vergunninggevende macht voor de Rechtbank te dagen ten einde op voet van art. 1134 en 1184 B. W. B. volledige schadeloostelling te eischen voor de door hem geleden schade ten gevolge van het wederrechtelijk intrekken der vergunning. (Vauthier. Dr. Administr., n° 230; Genot. Util. priv. Dom. Publ. bl. 25). Daar de vergunninghouder alleen drager is van een eenvoudig verbintenisrecht, staat hem enkel dezen weg open.

A. SMETS,
Advokaat te Leuven.

WETGEVING

WETSONTWERP waarbij aan den Koning machtiging wordt verleend om te voorzien in de benoeming van bijgevoegde Magistraten en van sommige Vrederechters of Greffiers van Vrederechten.

MEMORIE VAN TOELICHTING

Mevrouwen, Mijne Heeren,

De wet tot schorsing van sommige benoemingen tot rechter had het aantal magistraten en ambtenaren der rechterlijke macht over de gansche uitgestrektheid van het Rijk in merkelijke mate doen verminderen.

Het wetsontwerp betreffende de vermindering van het personeel in de Hoven en Rechtbanken, dat op 24 November 1925, door den Minister van Justitie, den heer Tschoffen, in den Senaat werd ter tafel gelegd, had de behouden plaatsen vastgesteld.

De omstandigheden waarom die maatregel werd genomen, zijn grondig veranderd. Ook werd de strengheid van bedoelden maatregel door verschillende wetten en besluiten verzacht.

Het aantal en de belangrijkheid, zoowel van de burgerlijke- als van de strafzaken hebben toegenomen; dit wordt door de statistiek duidelijk in het licht gesteld. Anderzijds hebben talrijke wetten en besluiten het arbeidsveld van het gerecht verruimd.

Die laatste opmerking geldt in het bijzonder voor de vrederechten en de parketten. De bevoegdheid der vrederechters werd op grond van de nieuwe regelingen uitgebreid; zij werd in burgerlijke zaken tot een merklijk hooger bedrag opgevoerd, terwijl sommige handelszaken, welke destijds voor de rechtbanken

ken van koophandel werden voorbehouden, thans voor den vrederechter worden aangebracht.

De parketten hebben diep den terugslag gevoeld van de ongunstige economische conjunctuur waaraan ons land evenals de andere landen te lijden had.

Het is billijk dat de Minister van Justitie deze gelegenheid te baat neemt om de onvermoeibare toewijding van de magistraten en van hun helpers te erkennen. De krachtinspanning die deze zich in menige rechtbanken getroosten, bereikt de uiterste grens van het mogelijke. Zoo, bijvoorbeeld, werden door de belangrijke rechtbank van eersten aanleg te Brussel, die thans slechts twee magistraten meer dan in 1914 telt, in 1935-1936, 6.391 vonnissen verwezen, tegen 2.619 in 1913-1914; in het Hof van Beroep te Brussel waren er in 1914, 52 magistraten die 27 terechtzittingen per week hielden; dat Hof telt thans slechts 46 magistraten, maar houdt wekelijks 43 terechtzittingen; het aantal arresten verleend in 1914, beliep 1.120 in burgerlijke en fiscale zaken, en 1824 in correctionele zaken; in 1935 bedroegen die cijfers respectievelijk 2.909 en 2.287.

De bedrijvigheid van de Hoven en Rechtbanken is dus in aanzienlijke mate toegenomen zonder evenredige vermeerdering van het aantal magistraten, soms zelfs ondanks de vermindering van dat getal.

Maar de krachten van den mensch zijn beperkt.

Zoo de achterstand kon worden verminderd, is hij dan ook ver van ingehaald te zijn en het is ongeveer zeker dat dit niet zal kunnen geschieden indien de huidige inrichting behouden blijft.

Het tijdstip is dus aangebroken om schikkingen te treffen, welke in het belang van het gerecht en de rechtsonderhoorigen volstrekt noodzakelijk gebleken zijn.

De Regeering gaat echter dezen weg slechts met omzichtigheid op.

De maatregelen, welke zij U voorstelt, zijn van tweeërlei aard. De eene betreffen de Hoven van Beroep te Brussel en te Luik, en sommige rechtbanken van eersten aanleg; de andere betreffen de vrederechten en de politierechtbanken.

Wat de Hoven en Rechtbanken van eersten aanleg betreft, hebben de voorgestelde maatregelen ten doel de inrichting van aanvullende Kamers mogelijk te maken gedurende den tijd die vermoedelijk noodig zal zijn voor de afhandeling van den achterstand. Het ontwerp, overeenkomstig de wenken welke bij de plechtige heropening van het Hof van Beroep te Brussel, op 15 September 1936 gegeven werden (heropeningsrede, bl. 45) voorziet dus niet de oprichting van nieuwe plaatsen die zouden blijven bestaan. Zooals dit reeds herhaaldelijk gedaan werd, voorziet het ontwerp slechts plaatsen van bijgevoegd magistratuur, welke uiteraard verdwijnen, zoodra de omstandigheden, die de oprichting er van hebben gebillijkt, op hun beurt ophouden te bestaan.

Aldus blijft de toekomst gevrijwaard.

Met het oog daarop stelt het ontwerp de benoeming voor van bijgevoegde raadsheeren in het Hof van Beroep te Brussel en te Luik, alsmede van rechters of van substituut-procureurs des Konings bij de rechtbanken te Brussel, Antwerpen, Bergen, Charleroi, Gent, Hasselt en Luik.

De Regeering heeft er slechts toe besloten de oprichting van die tijdelijke plaatsen voor te stellen, nadat zij het advies had ingewonnen van de hoge rechterlijke autoriteiten die zelf hun verzoek in nauwgezet opgevatte verslagen hebben verantwoord.

Wat de vrederechten betreft, voorziet het ont-

werp dat de plaatsen van rechter te Antoing, Beerlingen, Gent (derde kanton), Rochefort en Templeuve en die van griffier te Couvin zullen bezet worden.

Te Antoing evenals te Templeuve, geldt het aanzienlijke kantons, die thans niet door rechters van naburige kantons kunnen bediend worden.

Te Beerlingen heeft de nijverheid zich zoo ontwikkeld, dat, wegens het groote aantal zaken, die daaruit ontstaan, inzonderheid de zaken betreffende arbeids- of verkeersongevallen, het niet opgaat het vredege-recht van een zoo belangrijk geworden kanton door den rechter van een naburig kanton te laten bedienen. Trouwens zijn de hoofdplaatsen van de naburige kantons zeer ver van Beerlingen afgelegen en het verkeer is in de streek niet gemakkelijk.

Te Gent kunnen de rechters van het eerste en het tweede kanton verder hun bedrijvigheid gedeeltelijk niet meer besteden aan den dienst van het derde kanton, zonder dat daardoor per slot van rekening, de rechtsbedeeling er onder lijdt. Indien er weldra niet een rechter voor het derde kanton aangesteld wordt, zou de oprichting van een politierechtbank eerlang in overweging moeten genomen worden.

Wat, eindelijk Rochefort betreft, hier is de groote afstand die het voorstel wettigt. De hoofdplaats van het bedienend kanton, namelijk Ciney, is niet alleen zeer ver van Rochefort afgelegen, maar de uitgestrektheid zelf van het kanton en de verspreiding over een aanzienlijk grondgebied, van de gemeenten waaruit het kanton bestaat, zijn van dien aard dat men redelijkerwijs niet indenken kan dat de diensten der willige rechtsmacht en die der eigenlijke er normaal zouden werken.

De bevoegdheid van de politierechtbank te Brussel werd bij artikel 4 van het Koninklijk besluit nr 209 van 14 November 1935 aanzienlijk uitgebreid.

De afhandeling van de zaken voor die rechtbank legt aan den rechter die er mede belast is en aan zijn plaatsvervangers een werk op, dat volstrekt te zwaar is. De oprichting van een tweede vrederecht dat den dienst van de politierechtbank van sommige kantons op zich zou nemen, zou ook de inrichting van een nieuwe griffie medebrengen. Ter voorkoming van die bijkosten, lijkt het praktisch een tweede plaats van werkelijk rechter op te richten in het bij artikel 6 der wet van 12 Augustus 1911 en bij artikel 4 van het Koninklijk besluit van 14 November 1935 ingerichte vrederecht. Die maatregel zal nog het voordeel hebben dat desvoorkomend, een nieuwe uitbreiding van de territoriale bevoegdheid van die rechtbank mogelijk zou worden gemaakt.

WETSONTWERP

LEOPOLD III, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomstenden, Heil!

Op de voordracht van Onzen Minister van Justitie, Wij hebben besloten en wij besluiten:

Onze Minister van Justitie is gelast in Onzen Naam, bij de Wetgevende Kamers het wetsontwerp aan te bieden waarvan de inhoud volgt:

ARTIKEL EEN:

Tot 30 Juni 1939 kan de Koning op het eensluidend advies van den Eerste-Voorzitter van het Hof van beroep en van den Procureur-Generaal bij het Hof van beroep, voorzien in de benoeming van na te noemen bijgevoegde magistraten:

Hof van beroep te Brussel: 4 raadsheeren en een advocaat-generaal;

Hof van beroep te Luik: 3 Raadsheeren;

Rechtbank van 1sten aanleg te Brussel: 6 rechters en 3 substituut-procureurs des Konings (12e, 13e en 14e plaats);

Rechtbank van 1sten aanleg te Antwerpen: 3 rechters en een substituut-procureur des Konings (5e plaats);

Rechtbank van 1sten aanleg te Bergen: een substituut-procureur des Konings (3e plaats);

Rechtbank van 1sten aanleg te Charleroi: een substituut-procureur des Konings (2e plaats);

Rechtbank van 1sten aanleg te Gent: een substituut-procureur des Konings (1ste plaats);

Rechtbank van 1sten aanleg te Luik: 2 substituut-procureurs des Konings (4e en 5e plaats);

Rechtbank van 1sten aanleg te Hasselt: een rechter.

Art. 2.

De bijgevoegde magistraat wordt gekozen onder de kandidaten die voldoen aan de wettelijke voorwaarden welke vereischt worden van den titularis van de in het gewoon kader der magistraten overeenstemmende plaats; hij heeft er den rang van en ontvangt de jaarwedde die er aan verbonden is.

Art. 3.

De orde van voordracht door de provinciale raden, van de raadsheeren in het Hof van beroep, wordt niet gewijzigd; de kandidaten tot de plaatsen van bijgevoegd raadsheer in het Hof van beroep zullen voor de te rekenen van den dag waarop deze wet in werking treedt te begeven plaatsen door de provinciale raden worden voorgedragen.

Art. 4.

Voordat de bijgevoegde magistraat zijn ambt aanvaardt legt hij den wettelijken eed af. In het kader van de magistraten die in dezelfde hoedanigheid titularis zijn, neemt hij zijn rang in naarmate er plaatsen openvallen en zonder nieuwe eedaflegging.

Art. 5.

Met afwijking van de wet van 20 Juli 1926 tot schorsing van sommige benoemingen tot rechter, waarvan bij artikel 2 der wet van 18 Augustus 1928 de uitwerking werd verlengd, zal voorzien worden in de benoeming tot de plaatsen van vrederechter te Antoing, Beeringen, Gent (3e kanton), Rochefort en Templeuve, alsmede in de benoeming tot de plaats van griffier van het vredegerecht te Couvin.

Art. 6.

In het bijkomend vredegerecht dat, te Brussel krachtens artikel 6 der wet van 12 Augustus 1911 en artikel 4 van het koninklijk besluit nr 209 van 14 November 1935, werd opgericht, kan de Koning een tweeden politierechter benoemen en, onder de modaliteiten welke hij vaststelt, die rechtbank er mede gelasten ook den dienst van de politierechtbank van de kantons Elsenne, Ukkel, Sint-Gillis en Schaarbeek of voor sommige dezer te verzekeren.

De oudst-benoemde van beide rechters zorgt voor de verdeling van den dienst.

VERSLAG uit naam van de Commissie van Justitie, belast met het onderzoek van het Wetsontwerp waarbij aan den Koning machtiging wordt verleend om te voorzien in de benoeming van bijgevoegde magistraten en van sommige vrederechters of griffiers van vredegerechten.

Mevrouwen, Mijne Heeren,

De grondslag van onze rechterlijke inrichting blijft nog steeds de wet van 18 Juni 1869, die echter achtereenvolgens in vele harer bepalingen werd gewijzigd of aangevuld door afzonderlijke wetten.

Aan twee dezer wijzigingen dient hier hoofdzakelijk te worden herinnerd:

1o de wet van 25 October 1919 die «tijdelijk» de rechterlijke inrichting heeft gewijzigd en waarvan de «tijdelijkheid» tot nog toe bestendig is gebleven;

2o de wet van 20 Juli 1926 tot schorsing van sommige benoemingen tot rechter en waarvan het eenig artikel luidt als volgt:

«**Eenig artikel.** — Met ingang van den dag waarop deze wet bekendgemaakt wordt tot den dag, waarop de wet tot vermindering van het personeel der Hoven en rechtbanken van kracht wordt, doch uiterlijk tot 1 Augustus 1927, wordt in geen andere openstaande rechterlijke ambten voorzien, dan in die welke worden behouden bij het ontwerp van wet tot vermindering van het personeel der Hoven en rechtbanken zooals dat ontwerp door de Regeering is ingediend geworden. (Koninklijk besluit van 20 November 1925).

» Gedurende den termijn en binnen de bij de eerste alinea voorziene grenzen, kunnen de Hoven hun Eersten voorzitter en hun kamervoorzitters benoemen, zonder aangevuld te moeten worden overeenkomstig de artikelen 75 en 128 der wet van 18 Juni 1869.» (Moniteur van 28 Juli 1926).

Het wetsvoorstel bedoeld in *fine* van het eerste lid van dit artikel werd, namens de Regeering, op 24 November 1925 ingediend door den toenmaligen Minister van Justitie, den heer Tschoffen. (Zitting 1925-1926, nr 8.)

Het bleef echter bij een ontwerp vermits het nooit wet is geworden. Zoo is het te verklaren dat men in den hierboven aangehaalden tekst verwijst naar een «ontwerp» en niet naar een «wet».

Bij de wet van 18 Augustus 1928 werden zoowel de wet van 25 October 1919 als die van 29 Juli 1926, hierboven aangehaald, verlengd tot op het oogenblik dat een wet zou tot stand komen die de rechterlijke inrichting, de bevoegdheid en de rechtspleging zou komen regelen.

Sindsdien werden de wetten op de rechtspleging bij het besluitwet nr 300, van 30 Maart 1936, grondig gewijzigd, terwijl de wet op de bevoegdheid op hare beurt bij de wet van 15 Maart 1932, belangrijke verandering onderging.

De rechterlijke inrichting ook werd gedeeltelijk gewijzigd, onder meer bij de wetten van 29 Maart 1929, 23 Juli 1930 en het besluit-wet nr 201 van 24 Augustus 1935.

Tot een algemeene en samengeschaalde regeling kwam het echter tot nog toe niet.

Het zal wel overbodig zijn te doen opmerken dat deze achtereenvolgende herzieningen van teksten een onbeschrijfelijke verwarring hebben doen ontstaan, zoodat het thans zeer moeilijk is zich een duidelijk beeld te vormen over den huidige toestand onzer wetgeving op velerlei gebied.

Een voorbeeld moge hier volstaan om die verwarring te doen uitschijnen.

Bij artikel 50, paragraaf 1, van de wet op het taalgebruik in gerechtszaken (15 Juni 1935), wordt het aantal raadsheeren bij het Hof van Beroep te Brussel op 52 vastgesteld.

Het blijkt evenwel dat deze wet door een koninklijk besluit van 24 Augustus 1935 (nr 201) andermaal werd gewijzigd.

Volgens artikel 2 van dit Koninklijk besluit mogen er niet meer dan 35 raadsleden bij het Hof van Beroep te Brussel benoemd worden.

Het is te begrijpen dat tegenover dergelijke onordelijkheid de Regering er van afgezien heeft in de Memorie van Toelichting dezer wet de verschillende wetsbepalingen op te sommen die sedert de grendelwet van 20 Juli 1926 deze wet zijn komen wijzigen.

Zij bepaalt er zich bij ons te zeggen dat «de strengheid van de maatregelen door de grendelwet genomen, door verschillende wetten en besluiten werd verzacht».

Laat ons hopen dat eerlang naar middelen zal worden uitgezien om in dit alles wat meer orde en klaarte te doen heerschen.

* * *

Ondertusschen blijkt het wel een volstrekte noodzakelijkheid te zijn geworden door de Wetgevende Kamers zekere bepalingen te doen goedkeuren die, rekening houdende met de steeds toenemende bedrijvigheid onzer Hoven en rechtbanken, hoofdzakelijk voor doel hebben den achterstand in te winnen die zich bij vele rechtsleges voordoet.

Te dien einde beoogt het wetsontwerp tweeërlei maatregelen; de eerste zijn van tijdelijken, de andere van blijvenden aard.

A. — Bij zekere Hoven van beroep en zekere rechtbanken zouden aanvullende Kamers worden ingericht gedurende een zeker aantal jaren. Dit zou geschieden door toevoeging van tijdige plaatsen waarvan de titularissen aanvankelijk «bijgevoegd» zijnde, hun rang in het kader der gewone magistraten slechts zullen nemen naarmate dat er plaatsen zullen vrijkomen. Hunne benoeming is dus definitief maar zij worden voorlopig niet als titularissen beschouwd (art. 4). Nochtans, in rang en wat de wedde betreft, worden zij met de titularissen gelijkgesteld. Verder zouden op dezelfde wijze enkele staande magistraten bij zekere Hoven en rechtbanken worden toegevoegd.

Dit alles beteekent slechts in zooverre een afwijking van de schorsingswet van 20 Juni 1926, dat «tijdelijk» van zekere bepalingen uit deze wet en het wetsontwerp Tschoffen, in verband met het aantal magistraten, wordt afgezien.

Uw verslaggever heeft uit de verslagen die aan den Minister van Justitie door de korpsversten werden gezonden, kunnen opmaken dat de in het vooruitzicht gestelde benoemingen van de hier bedoelde bijgevoegde magistraten in elk opzicht gewettigd blijken.

Wij konden ons evenwel niet voorstellen dat alleen de Hoven van Beroep van Brussel en Luik op dit oogenblik overlast zouden zijn.

Uit inlichtingen die wij van bevoegde zijde hebben verkregen, doet zich evenzeer voor het Hof van Beroep te Gent de noodzakelijkheid voor het aantal magistraten tijdelijk te verhoogen en wij stellen dus voor, bij wijze van amendement op artikel 1 van het ontwerp, dat aan het Hof van Beroep te Gent, twee raadsheeren als bijgevoegde magistraten zouden benoemd worden.

Deze inlichtingen werden bevestigd door twee verslagen respectievelijk ingediend op 24 en 25 November 1936 door den heer Eerste Voorzitter en door den heer Procureur Generaal bij het Hof van Beroep te Gent, die beiden ten zeerste aandringen opdat het personeel

van het Hof te Gent met twee raadsheeren zou worden vermeerderd.

Slechts eene beschouwing uit deze verslagen willen wij hier doen gelden.

«Heden, zegt de heer Eerste Voorzitter van het Hof, is het werk ten minste vier maal vermenigvuldigd ten opzichte van den tijd van voor den oorlog en het aantal raadsheeren is met vier verminderd.»

B. — Artikel 5 van het wetsontwerp stelt voor vrederechters te benoemen te Antoing, Beringen, Gent, Rochefort en Templeuve alsmede een griffier bij het Vrederecht van Couvin.

In het bijkomend Vrederecht dat te Brussel, bij artikel 6 van de wet van 12 November 1911 en artikel 4 van het koninklijk besluit nr 209 van 14 November 1935 werd opgericht, zou een tweede titularis worden benoemd.

Wat de Vrederechters betreft, geldt het benoemingen van titularissen die zouden geschieden bij rechtstreeksche afwijking van de bepalingen der schorsingswet van 20 Juli 1926.

* * *

Hier mag de vraag worden gesteld of de beperking van het aantal vrederechten, zooals die geschied is bij de wet van 20 Juli 1926 en op grond van het wetsontwerp Tschoffen, niet in haar geheel moet worden ingetrokken om terug te keeren tot de formule van één vrederechter per kanton, dit onder voorbehoud van herziening der kantonale omschrijvingen.

Velen immers zijn de meening toegedaan dat men hier een slechte besparing deed en dat de vrederechter in zijn kanton een der beste waarborgen is van zedelijke verheffing en goede verstandhouding onder de burgers; ook nog dat vele betwistingen die den vrede en de verstandhouding dreigen te storen kunnen worden voorkomen wanneer hij tijd heeft om zijn hooge zending in haar volle omvang en in haar sociale betekenis te vervullen. Hij kan dit thans in vele gevallen niet meer in dezelfde mate, vooral niet sinds een aantal wetten de bevoegdheid van de vrederechters in zoo ruime mate heeft uitgebreid.

Persoonlijk is uw verslaggever deze oplossing toegedaan.

Mocht de meerderheid der Commissie van Justitie hierin zijn meening deelen, dan zou artikel 5 van het ontwerp moeten vervangen worden door een bepaling als deze :

«De wet van 20 Juli 1926, verlengd in hare uitwerking bij de wet van 18 Augustus 1928 zal, vanaf het in voege treden dezer wet, niet meer van toepassing zijn op de benoeming der vrederechters».

Dit zou praktisch beteekenen dat overal waar het wenschelijk blijkt tot de hersplitsing van thans samen-gevoegde vrederechten over te gaan, de Minister van Justitie deze splitsing zou mogen doorvoeren en nieuwe vrederechters benoemen.

Uit de discussie welke hieromtrent in de Commissie plaats greep is gebleken dat de meerderheid der leden het thans niet voor gewenscht achten de mogelijkheid te scheppen de vrederechten die door de grendelwet werden afgeschaft terug in te richten.

Er bestond echter eensgezindheid om te wenschen dat zoo spoedig mogelijk een aanvang zou worden gemaakt met de studie strekkende tot de hergroepering der cantons ten einde alsdan daar waar het geraadzaam zal blijken en na heffing der wettelijke hinder- nissen, nieuwe vrederechters te kunnen benoemen.

Een lid van de Commissie gaf uiting aan zijn vrees dat, indien het wetsvoorstel werd gestemd, de tijdelijke

kamers welke thans bij vele rechtscolleges en namelijk voor de Hoven te Brussel en te Luik, in werking zijn, zouden ophouden te zetelen.

De heer Minister van Justitie verklaarde op de meest uitdrukkelijke wijze dat de inspanning welke deze rechtscolleges zich hebben getroost, moest worden bestendigd en de leden der Commissie hebben eenparig den wensch uitgedrukt dat het benoemen van bijgevoegde magistraten geenszins mocht als gevolg hebben de tijdelijke Kamers die thans bestaan te doen verdwijnen. Zij verzochten den verslaggever zulks uitdrukkelijk in dit verslag te willen aanstippen.

De volgende amendementen werden ingediend :

1. Door den verslaggever : Toevoeging aan artikel 1, achter de woorden : «Hof van Beroep te Luik : 3 raadsheeren», van de volgende woorden : «Hof van Beroep te Gent : 2 raadsheeren».

2. Door den heer Crokaert : *In fine* van het artikel 1 : «Bovendien zal aan het Hof van Beroep te Brussel eene plaats van Kamervoorzitter worden toegevoegd».

3. Door den heer Van Hoestenberghé :

Toevoeging aan artikel 1, achter de woorden : «Rechtbank van Ien aanleg te Luik : 2 substituut-procureurs des Konings, 4e en 5e plaats» van de volgende woorden : «Rechtbank van Ien aanleg te Brugge : 1 substituut-procureur des Konings (5e plaats)».

4. Door den heer Harmegnies :

Toevoeging aan artikel 5, achter het woord «Gent» van het woord «Dour».

5. Door den heer Volckaert, luidende :

Art. 5. — Na de woorden : «...Antoing, Beeringen, Gent (3e kanton), Rochefort en Templeuve...», het woord «Edingen» in te voegen.

6. Door de heeren Cateau en Coenen, luidende :

Art. 5. — Aan het slot toe te voegen :

«Het aantal griffiers bij de rechtbank van Ien aanleg te Brussel wordt terug op 31 gebracht».

7. Door den heer Pholien, luidende :

Art. 1. — Tot 30 Juni 1939, kan de Koning op het eensluidend advies van den Eerste-Voorzitter van het Hof van Beroep en van den Procureur Generaal bij het Hof van Beroep, voorzien in de benoeming van na te noemen bijgevoegde magistraten :

... » Rechtbank van Ien aanleg te Brussel : 6 rechters, 5 onderzoeksrechters en 3 substituut-procureurs des Konings (12e, 13e en 14e plaatsen).

... »

8. Door den heer Rolin, luidende :

In het eerste artikel, lid 1, de woorden «van den Eerste-Voorzitter van het Hof van Beroep» te doen wegvallen.

In het tweede lid, de woorden : «4 raadsheeren, 3 raadsleden en één advocaat generaal» wegvallen.

Over al deze amendementen heeft de Commissie gestemd.

De amendementen voorgesteld door uwe verslaggever, door de heeren Crokaert, Volckaert en Van Hoestenberghé werden aangenomen de andere werden verworpen.

De Regeering heeft de volgende amendementen voorgesteld :

Art. 1. — I. Lid 2 te vervangen als volgt :

«Hof van Beroep te Brussel : één voorzitter, drie raadsleden en één advocaat generala».

II. Tusschen lid 2 en lid 3 een nieuw lid in te voegen luidende : «Hof van Beroep te Gent : twee raadsheeren».

Art. 5. — Tusschen de woorden : «Beeringen» en «Gent» het woord «Edingen» in te voegen.

Zoodat praktisch de amendementen van uw verslaggever en van de heeren Crokaert en Volckaert vervangen zijn door de amendementen der Regeering.

* * *

Om de beweegredenen die voorkomen in de verslagen welke hooggeplaatste magistraten aan den heer Minister van Justitie deden geworden en, ons aansluitende bij de overwegingen die voorkomen in de Memorie van Toelichting, stellen wij aan de Commissie van Justitie voor het wetsontwerp goed te keuren, mits de wijzigingen die in de amendementen der Regeering en dit van den heer Van Hoestenberghé voorkomen.

Het wetsvoorstel aldus gewijzigd werd met algemeene stemmen min 3 onthoudingen goedgekeurd.

Het verslag werd goedgekeurd met algemeene stemmen.

BALIELEVEN

VLAAMSCH PLEITGENOOTSCHAP DER BALIE VAN BRUSSEL

Het Vlaamsch Pleitgenootschap bij de Balie van Brussel richt op Dinsdag 19 Januari a.s. te 20,30 u., een openbare voordrachtavond in, welke doorgaat in de zittingszaal van het Hof van Assisen op het Brusselsch Gerechtshof.

Als spreker treedt op de bekende Vlaamsche Dichter en Letterkundige CYRIEL VERSCHAEVE, met een lezing over *Het Proces der Eumenieden uit de Oresteia van Aischulos*.

Zoowel de merkwaardige persoonlijkheid van den voordrachtgever als het onderwerp zelf, dat gansch bijzonder juristen moet interesseeren, staan er borg voor dat het Pleitgenootschap een prachtzitting tegemoet gaat. Speciaal de heeren Magistraten en Advocaten met hun Dames zijn op dezen voordrachtavond uitgenoodigd.

TIJDSCHRIFTEN

NEDERLANDSCH JURISTENBLAD. — Nr 44. — 19 December 1936. — Mr. Jos. W. M. Schröder : De Duitsche rassen- en huwelijkswetgeving bezien in het licht van het Nederlandsch Internationaal Privaatrecht (I). — Mr. J. J. A. F. Greebe : De waarde van het voogdijregister. — Nr 45. — 26 December 1936. — Mr. Jos. W. M. Schröder : De Duitsche rassen- en huwelijkswetgeving bezien in het licht van het Nederlandsch Internationaal Privaatrecht (II, slot). — Mr. Aug. De Lauwere, Eigendomsoverdracht tot Zekerheid.

ECONOMISCHE TIJDINGEN. — Nr 27. — 25 December 1936. — Statistieken en Diagrammen. — Voor onze exporteurs. — Handelsberichten. — Wisselmarkt. — Beursrubriek. — Inhoudsopgave van den eersten jaargang.